

**АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ**

**ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ У САВРЕМЕНОМ
ДРУШТВЕНОМ И КУЛТУРНОМ КОНТЕКСТУ:
ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА И
САВРЕМЕНИ ПРИСТУП**

Књига резимеа

Четврта научно-стручна конференција, друга међународног карактера
(Врање, 25. септембар 2026)

Септембар, 2026.

**АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ**

**ACADEMY OF APPLIED STUDIES SOUTHERN SERBIA
DEPARTMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS BUJANOVAC**

***ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ У САВРЕМЕНОМ
ДРУШТВЕНОМ И КУЛТУРНОМ КОНТЕКСТУ:
ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА И
САВРЕМЕНИ ПРИСТУП***

Књига резимеа

Четврта научно-стручна конференција, друга међународног карактера
(Врање, 25. септембар 2026.)

***EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN THE
CONTEMPORARY SOCIAL AND CULTURAL CONTEXT:
PROFESSIONAL COMPETENCIES OF PRESCHOOL TEACHERS
AND MODERN APPROACHES***

Book of Abstracts

Fourth Scientific and Professional Conference, Second International
(Vranje, September 25, 2026.)

Септембар, 2026.
September, 2026.

**АКАДЕМИЈА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЈУЖНА СРБИЈА
ОДСЕК ВИСОКА ШКОЛА ЗА ВАСПИТАЧЕ БУЈАНОВАЦ**

***ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВЕНОМ И
КУЛТУРНОМ КОНТЕКСТУ: ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ВАСПИТАЧА И САВРЕМЕНИ ПРИСТУП***

Књига резимеа (Електронско издање)

Четврта научно-стручна конференција, друга међународног карактера

Издавач

Академија струковних студија Јужна Србија

За издавача

др Предраг Стаменковић, проф. с. с.

Уредник

др Јасмина Јовић, проф. с. с.

Програмски одбор

др Софиа Дерменчиева (Бугарска), др Дуроума Адамантија (Грчка),
др Бране Микановић (Република Српска), др Анета Баракоска, (Северна
Македонија), др Гордана Степић (Србија), др Соња Величковић (Србија), др
Милена Богдановић (Србија), др Ранђел Стошић (Србија), др Александра
Јанковић (Србија), мр Марија Мојовић Филиповић (Србија), др Наташа
Дејановић Димитријевић (Србија), др Јасмина Јовић (Србија), маст. Марија
Савић (Србија), маст. Маја Филиповић (Србија), Драгана Петровић (Србија)

Организациони одбор

др Соња Величковић (председник), др Александра Јанковић (члан), др Наташа
Дејановић Димитријевић (члан), др Ранђел Стошић (члан), др Марија Мојовић
Филиповић (члан), маст. Маја Филиповић (члан)

Превод на енглески

маст. Маја Филиповић, наставник

Лектура

др Јасмина Јовић, проф. с. с.

Дизајн корица

мр Марија Мојовић Филиповић, проф. с. с.

Тираж: 50 CD-а

Резање CD-а: Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Место и година издавања: Бујановац, 2026.

ИСБН 978-86-6194-025-5

**ACADEMY OF APPLIED STUDIES SOUTHERN SERBIA
DEPARTMENT FOR PRESCHOOL TEACHERS BUJANOVAC**

***EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE IN THE
CONTEMPORARY SOCIAL AND CULTURAL CONTEXT: PROFESSIONAL
COMPETENCIES OF PRESCHOOL TEACHERS AND MODERN
APPROACHES***

Book of Abstracts (Electronic Edition)

Fourth Scientific and Professional Conference, Second International

Publisher

Academy of Applied Studies Suthen Serbia

For the Publisher

Dr. Predrag Stamenković, professor

Editor

Dr. Jasmina Jović, professor

Program Committee

Dr. Sofiya Dermendzhieva (Bulgaria), Dr. Adamantia Dourouma (Greece), Dr. Brane Mikanović (Republika Srpska), Dr. Aneta Barakoska, (North Macedonia), Dr. Gordana Stepić (Serbia), Dr. Sonja Velicković (Serbia), Dr. Milena Bogdanović (Serbia), Dr. Randel Stošić (Serbia), Dr. Aleksandra Janković (Serbia), Mr. Marija Mojović Filipović (Serbia), Dr. Natasa Dejanović Dimitrijević (Serbia), Dr. Jasmina Jović (Serbia), M.A. Marija Savić (Serbia), M.A. Maja Filipović (Serbia), Dragana Petrović (Serbia)

Organizing Committee

Dr. Sonja Veličković (President), Dr. Aleksandra Janković (Member), Dr. Nataša Dejanović Dimitrijević (Member), Dr. Randjel Stošić (Member), Mr. Marija Mojović Filipović (Member), M.A. Maja Filipović (Member)

English translation

M.A. Maja Filipović, teacher

Proofreading

Dr. Jasmina Jović, professor

Cover design

Mr. Marija Mojović Filipović, professor

Circulation: 50 CDs

CD cutting: Department of the Higher School for Preschool Teachers Bujanovac

Place and year of publication: Bujanovac, 2026.

ISBN 978-86-6194-025-5

САДРЖАЈ

ПЛЕНАРНА ПРЕДАВАЊА

Анета Баракоска

ВАСПИТАЊЕ У ВРЕМЕНУ ВРЕДНОСНИХ ИЗАЗОВА: ТЕОРИЈСКЕ
ОСНОВЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ ФОРМИРАЊА ВРЕДНОСТИ КОД ДЕЦЕ
И МЛАДИХ..... 13

Sofiya Dermendzhieva

KINDERGARTEN AS A SPACE FOR CREATING MEANING:
MULTIMODAL LITERACY IN A CONTEMPORARY
SOCIOCULTURAL CONTEXT..... 15

Гордана Степић

ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИРОДНИХ ФЕНОМЕНА У ВРТИЋУ:
СОЦИОКУЛТУРНА ПЕРСПЕКТИВА..... 17

ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКА ОБЛАСТ

Бране Микановић, Кристијан Поповић

ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ СА ИНТЕРНАЛИЗОВАНИМ И
ЕКСТЕРНАЛИЗОВАНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА ПОНАШАЊА 21

Тања Милосављевић, Јасмина Јовић

УЛОГА НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ У
РАЗВОЈУ КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА И ВРЕДНОСНОГ СИСТЕМА
МЛАДИХ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ 23

Ivica Kelam

PROFESIONALNE KOMPETENCIJE ODGAJATELJA U SVJETLU
KLASIČNE KATENETIKE DR STJEPANA ILIJAŠEVIĆA..... 25

Софија Симовић

НАРАТИВ КАО ДИСКУРЗИВНА ПРАКСА У РАЗВОЈУ ГОВОРА У
РАНОМ ДЕТИЊСТВУ: ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНЕ
КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА..... 27

Јасмина Јовић, Тања Милосављевић

ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ У ФУНКЦИЈИ УВАЖАВАЊА РАЗЛИЧИТОСТИ
И РАЗВИЈАЊА ТОЛЕРАНЦИЈЕ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ
УЗРАСТА..... 29

Душан Николић, Драгана Петровић, Стефан Ђорђевић

ГОЈАЗНОСТ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ КРОЗ ПСИХОЛОШКЕ,
ФИЗИЧКЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ АСПЕКТЕ 31

Ивана Петровић

САРАДЊА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ: УТИЦАЈ ПОЛА И
УСПЕХА НА ДОЖИВЉАЈ ЗАЈЕДНИЧКОГ УЧЕЊА 33

Јована Стошић Богдановић

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП РАЗВОЈУ ПОЧЕТНИХ МАТЕМАТИЧКИХ
ПОЈМОВА КРОЗ КРЕАТИВНОСТ У ПРЕДШКОЛСКОМ
ВАСПИТАЊУ 35

Adamantia Dourouma

A SYSTEMATIC REVIEW OF RESEARCH ON THE RELATIONSHIP
BETWEEN TYPOGRAPHY, TEXT FORMATTING AND LEARNING IN
EDUCATIONAL ENVIRONMENTS USING THE EYE-TRACKING
METHOD 37

Слободан Д. Миљковић

ВАСПИТАЧ КАО АГЕНТ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ: АНАЛИЗА СТАВОВА
ВАСПИТАЧА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНВЕ „ПЧЕЛИЦА МАЈА“ У
КОСОВСКОЈ КАМЕНИЦИ..... 39

Дејан М. Цветковић, Јелена Д. Стошић Јовић, Маја Д. Јововић

ОД ИГРЕ ДО ИНИЦИЈАТИВЕ: ОД ПРОЈЕКТНОГ ПЛАНИРАЊА У
ПРОГРАМУ „ГОДИНЕ УЗЛЕТА“ ДО РАЗВОЈА ПРЕДУЗЕТНИЧКИХ
КОМПЕТЕНЦИЈА У ПРВОМ РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ..... 41

Александра Јанковић, Ранђел Стошић, Далибор Цакић

ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У
ОСТВАРИВАЊУ И ЗАШТИТИ ПРАВА ДЕТЕТА – ПРАВНИ АСПЕКТ
.....43

Ранђел Стошић, Maria Ranzoy, Ана Стоиљковић

EARLY CHILDHOOD EDUCATORS' COMPETENCIES FOR ETHICAL AND PEDAGOGICALLY OPEN SUPPORT FOR CHILDREN IN THE DIGITAL ERA	45
--	----

УМЕТНОСТ У ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Gergana Dyankova, Daniela Tasevska

COMMUNICATIVE REDUCTION AND THE CRISIS OF DIALOGUE IN MODERN EDUCATION: RE-EXAMINING EDUCATION THROUGH EDUCATIONAL THEATRE (PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES)	49
---	----

Наташа Дејановић Димитријевић, Катерина Деспот, Оливера Додић

КОМБИНОВАНЕ ЛИКОВНЕ ТЕХНИКЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ КАО ПРОСТОР ЕКСПЕРИМЕНТА: ОД ТАКТИЛНОГ ИСКУСТВА ДО РАЗВОЈА КРЕАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ⁵¹ УМЕТНОСТ И КРЕАТИВНОСТ У ЕСТЕТСКОМ ВАСПИТАЊУ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА	53
--	----

Оливера Додић, Наташа Дејановић Димитријевић, Маја Савић

ПРОСТОР КАО ТРЕЋИ ВАСПИТАЧ – ПОДСТИЦАЈНО ОКРУЖЕЊЕ ЗА МУЗИЧКИ РАЗВОЈ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У РЕАЛНОМ КОНТЕКСТУ	55
---	----

Марија Савић, Габријела Грујић, Матеја Стошић

ПРОСТОР КАО ТРЕЋИ ВАСПИТАЧ – ПОДСТИЦАЈНО ОКРУЖЕЊЕ ЗА МУЗИЧКИ РАЗВОЈ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У РЕАЛНОМ КОНТЕКСТУ	55
---	----

Драгана Фрфулановић

ОД ФРЕСКЕ ДО МУЗЕЈСКОГ ЕКСПОНАТА КАО ЕДУКАТИВНОГ ИЗВОРА: ПРИМЕРИ ИЗ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ	57
---	----

Маја Савић

ЕДУКАЦИЈА КРОЗ ТРАДИЦИЈУ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА РАДИОНИЦЕ СТАРИХ ЗАНАТА ЗА ДЕЦУ	59
---	----

Маријана Милошевић

РАНА КУЛТУРНА ЕДУКАЦИЈА КРОЗ ПРИЧЕ О
КОМПОЗИТОРИМА: ИНТЕГРАТИВНИ ПРИСТУП УПОЗНАВАЊА
УМЕТНОСТИ, ИСТОРИЈЕ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У
ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ 61

Зорица Стојковић, Сања Станковић, Драгана Филиповић

ПОЗОРИШТЕ У ВРТИЋУ У РАЗВИЈАЊУ РЕАЛНОГ ПРОГРАМА:
ДОПРИНОС РАЗВОЈУ ДЕЦЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИХ
КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА – ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ 63

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

Kastriot Luma

CREATING CREATIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH
FREE PLAY AS A MODERN EDUCATIONAL APPROACH 67

Бранко Медић, Сања Николић

ДИГИТАЛНА ДИДАКТИЧКА СРЕДСТВА У РАЗВОЈУ РАНИХ
МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ
УЗРАСТА: МОГУЋНОСТИ ИНТЕГРАЦИЈЕ СА
ТРАДИЦИОНАЛНИМ МЕТОДИЧКИМ ПРИСТУПИМА 69

Марија Крстић Радојковић

МОДУЛАРНО ДИДАКТИЧКО СРЕДСТВО „АУДИОПРОГРАМАТОР“
У ФУНКЦИЈИ РАНОГ РАЗВОЈА АЛГОРИТАМСКЕ ПИСМЕНОСТИ
И АУДИТИВНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ КОД ПРЕДШКОЛЦА 71

Марија Мојовић Филиповић, Милена Јевтић

ЛУТКА КАО ДИДАКТИЧКО СРЕДСТВО У САВРЕМЕНОМ
ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ: КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА
И РАЗВОЈ ДЕЧЈИХ СПОСОБНОСТИ 73

Татјана Стошић

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ И
РАД СА ДЕЦОМ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ – ИЗАЗОВИ
ПРОФЕСИОНАЛНЕ ПРАКСЕ И ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ 75

Маја Арсић, Милена Богдановић

ОД ИГРЕ ДО ЛОГИКЕ: ДИГИТАЛНО ПОДРЖАНО И ИНКЛУЗИВНО
УЧЕЊЕ ГЕОМЕТРИЈСКИХ ПОЈМОВА У ПРЕДШКОЛСКОМ
ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ..... 77

Соња Величковић, Александра Милошевић

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАО ПОДРШКА ВАСПИТНО-
ОБРАЗОВНОЈ ПРАКСИ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА 79

Маја Филиповић, Јелена Рајовић, Часлав Стоиљковић

УЧЕЊЕ КРОЗ ИГРУ У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ДЕЦУ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА 81

Емилија Стевановић

ПРОФЕСИОНАЛНО САГОРЕВАЊЕ ВАСПИТАЧА У САВРЕМЕНОМ
ОБРАЗОВНОМ КОНТЕКСТУ: УЗРОЦИ, ПОСЛЕДИЦЕ И
ПРЕВЕНЦИЈА..... 83

Марија Александровић Стајић, Вида Станисавац Вујчић

ЛИКОВНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У ПРЕДШКОЛСКИМ
УСТАНОВАМА – СТАЊЕ, ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ У
ЗЕМЉАМА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ (СРБИЈА, БОСНА И
ХЕРЦЕГОВИНА И СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА) 85

Меланија Белић Ивановић, Андриана Катанчевић

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА – ОД КОНСУЛТОВАЊА ДО
ПАРТИЦИПАЦИЈЕ..... 87

Стана Антић

УЛОГА ЛУТКЕ У ПОДСТИЦАЊУ РАЗВОЈА ГОВОРА ДЕЦЕ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА 89

Драгана Петровић, Душан Николић, Соња Величковић

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У КОНТЕКСТУ РАНОГ РАЗВОЈА И
ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА 91

ПЛЕНАРНА ПРЕДАВАЊА

PLENARY LECTURES

Д-р Анета Баракоска*, редовни професор

Универзитет „Св. Кирил и Методије“ – Скопје

Филозофски факултет

Институт за педагогију

ВАСПИТАЊЕ У ВРЕМЕНУ ВРЕДНОСНИХ ИЗАЗОВА: ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ ФОРМИРАЊА ВРЕДНОСТИ КОД ДЕЦЕ И МЛАДИХ

Резиме: Васпитање деце и младих у савременом друштвеном и културном контексту одвија се у условима интензивних друштвених промена које значајно утичу на формирање вредности и вредносних оријентација. Васпитна функција се не може посматрати искључиво у оквиру једне институције, већ представља интегралан процес који се остварује у различитим васпитно-образовним институцијама и ширем друштвеном окружењу, почев од најранијег узраста. Управо у раном развоју постављају се темељи интериоризације и интернализације вредности које обликују личност и усмеравају понашање. Друштвене вредности представљају апстрактне идеале који служе као критеријум за процену онога што је добро и исправно, пожељно или непожељно, праведно или неправедно у друштву. Њихово проучавање постаје посебно актуелно у условима транзиције и дубоких друштвено-политичких и социо-економских промена, које постављају питање изградње новог система вредности и спремности васпитно-образовних институција да на њих одговоре.

Полазећи од савремених педагошких и психолошких теорија, рад има теоријски карактер и анализира сложеност процеса формирања вредности код деце и младих. Посебна пажња посвећена је односу друштвених захтева и развоја индивидуалности, као и процесима социјалног учења, интериоризације и изградње критичког односа према вредносном систему друштва. Указује се на изазове савременог друштва, као што су: релативизација вредности, криза морала и промена улоге традиционалних васпитних фактора, што додатно усложњава васпитни процес. Истиче се потреба за систематским и координисаним васпитним деловањем свих релевантних актера.

Посебно се наглашава значај професионалних компетенција васпитача као кључних носилаца васпитне функције у савременом контексту.

Кључне речи: васпитање, вредности, интериоризација, професионалне компетенције, друштвене промене.

* aneta@fzf.ukim.edu.mk

**EDUCATION IN AN AGE OF CHANGING VALUES:
THEORETICAL FOUNDATIONS AND PERSPECTIVES ON VALUE
FORMATION IN CHILDREN AND YOUNG PEOPLE**

Abstract: The education of children and young people in the contemporary social and cultural context takes place under conditions of intensive social changes that significantly influence the formation of values and value orientations. The educational function cannot be viewed exclusively within a single institution, but rather represents an integral process carried out within various educational institutions and the broader social environment, starting from early childhood. It is precisely in early development that the foundations of the internalization and integration of values are established, shaping personality and guiding behavior.

Social values represent abstract ideals that serve as criteria for assessing what is good and correct, desirable or undesirable, just or unjust in society. Their study becomes particularly relevant in conditions of transition and profound socio-political and socio-economic changes, which raise the question of building a new value system and the readiness of educational institutions to respond to these changes.

Based on contemporary pedagogical and psychological theories, this paper is theoretical in nature and analyzes the complexity of the process of value formation in children and young people. Special attention is paid to the relationship between societal demands and the development of individuality, as well as to the processes of social learning, internalization, and the development of a critical attitude toward the value system of society. The paper points to the challenges of contemporary society, such as the relativization of values, moral crisis, and changes in the role of traditional educational factors, which further complicate the educational process. The need for systematic and coordinated educational action of all relevant actors is emphasized.

Particular importance is given to the professional competencies of educators as key carriers of the educational function in the contemporary context.

Keywords: education, values, internalization, professional competencies, social changes.

Dr. Sofiya Dermendzhieva*, lecturer
South-West University „Neofit Rilski“, Blagoevgrad, Bulgaria

KINDERGARTEN AS A SPACE FOR CREATING MEANING: MULTIMODAL LITERACY IN A CONTEMPORARY SOCIOCULTURAL CONTEXT

Abstract: In the contemporary socio-cultural context, kindergarten ceases to be a space in which children simply acquire knowledge, and becomes an environment in which they actively create meaning for the world. This report focuses on this change, considering multimodal literacy not as a complementary, but as a fundamental characteristic of children's learning and communication.

Based on the understanding that children think and express themselves through a variety of modalities — image, movement, sound, play and digital forms — the need to rethink pedagogical practices in preschool education is argued. Particular attention is paid to the transformation of the role of the teacher: from a transmitter of knowledge to a mediator who recognizes, interprets and supports the processes of meaning-making.

The report offers a vision of kindergarten as a cultural and social space in which every child participates fully through their own ways of expression. In this context, multimodal literacy emerges as a key professional competence and as a condition for a more inclusive and meaningful education.

Key words: preschool, multimodal literacy.

* sofger@swu.bg

**ВРТИЋ КАО ПРОСТОР ЗА СТВАРАЊЕ ЗНАЧЕЊА:
МУЛТИМОДАЛНА ПИСМЕНОСТ У САВРЕМЕНОМ
СОЦИОКУЛТУРНОМ КОНТЕКСТУ**

Резиме: У савременом социокултурном контексту, вртић престаје да буде простор у коме деца једноставно стичу знање и постаје окружење у којем активно стварају значење за свет. Рад се фокусира на ову промену, разматрајући мултимодалну писменост не као комплементарну, већ као фундаменталну карактеристику дечјег учења и комуникације.

На основу разумевања да деца мисле и изражавају себе кроз различите модалитете – слику, покрет, звук, игру и дигиталне облике – аргументује се потреба за преиспитивањем педагошких пракси у предшколском образовању. Посебна пажња је посвећена трансформацији улоге васпитача: од преносиоца знања до медијатора који препознаје, тумачи и подржава процесе стварања значења.

Извештај нуди визију вртића као културног и друштвеног простора у коме свако дете у потпуности учествује кроз сопствене начине изражавања. У овом контексту, мултимодална писменост се појављује као кључна професионална компетенција и као услов за инклузивније и смисленије образовање.

Кључне речи: предшколска установа, мултимодална писменост.

ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИРОДНИХ ФЕНОМЕНА У ВРТИЋУ: СОЦИОКУЛТУРНА ПЕРСПЕКТИВА

Резиме: Истраживања децјег разумевања природних феномена у предшколском узрасту имају дугу традицију. Досадашња истраживања углавном су била усмерена на индивидуална децја разумевања природних феномена, док се релативно мали број истраживања заснива на социокултурној перспективи која полази од становишта да се децје разумевање развија кроз односе са другима, употребу језика, културних алата и заједничко учешће у активностима.

Полазећи од социокултурне теорије, овај рад разматра како деца предшколског узраста истражују и конструишу разумевања природних феномена у вртићу. Посебна пажња усмерена је на начине на које деца обликују представе о природним феноменима, како повезују свакодневна искуства са научним идејама и како се њихова разумевања трансформишу кроз комуникацију са вршњацима и са васпитачем.

Теоријски оквир рада заснован је на три фокуса анализе: персонални (начини на које појединачно дете конструише разумевање природних феномена), интерперсонални (улога дијалога, сарадње и заједничког истраживања природних феномена) и контекстуални (значај физичког, културног и институционалног окружења вртића у обликовању децјег разумевања природних феномена).

Анализа показује да децја питања, претпоставке, симболичке представе и заједничко учешће са вршњацима и васпитачем представљају важне облике медијације у процесу конструисања значења о природним феноменима, као и да социокултурни контекст има значајну улогу у подстицању децје радозналости, истраживања и развоја разумевања природних феномена.

Закључује се да социокултурна перспектива омогућава дубље разумевање начина на који деца уче о природним феноменима, јер децје мишљење сагледава као колаборативан, контекстуално условљен и културно посредован процес. Налази рада имају импликације за развијање праксе у вртићу, која подржава истраживање, комуникацију, партиципацију и заједничко конструисање разумевања природних феномена, као и за методолошке приступе истраживању учења деце о природним феноменима у предшколском узрасту.

Кључне речи: природни феномени, социокултурна перспектива, предшколско васпитање и образовање.

* gordana.stepic@pefja.kg.ac.rs

Gordana Stepić

EXPLAINING NATURAL PHENOMENA IN KINDERGARTEN: A SOCIO-CULTURAL PERSPECTIVE

Abstract: Research on young children's understanding of natural phenomena in early childhood has a long tradition. Previous studies have mainly focused on children's individual understandings of natural phenomena, while relatively few studies have been grounded in a sociocultural perspective, which assumes that children's understanding develops through relationships with others, the use of language, cultural tools, and joint participation in activities.

Drawing on sociocultural theory, this paper examines how preschool children explore and construct understandings of natural phenomena in kindergarten. Particular attention is given to the ways children form representations of natural phenomena, connect everyday experiences with scientific ideas, and transform their understandings through communication with peers and teachers. The theoretical framework of the paper is based on three foci of analysis: personal (the ways an individual child constructs understanding of natural phenomena), interpersonal (the role of dialogue, collaboration, and joint exploration of natural phenomena), and contextual (the significance of the physical, cultural, and institutional environment of the kindergarten in shaping children's understanding of natural phenomena).

The analysis shows that children's questions, assumptions, symbolic representations, and joint participation with peers and teachers represent important forms of mediation in the process of constructing meanings about natural phenomena. Furthermore, the sociocultural context plays an important role in fostering children's curiosity, exploration, and development of understanding of natural phenomena.

It is concluded that the sociocultural perspective enables a deeper understanding of how children learn about natural phenomena, as it views children's thinking as a collaborative, contextually situated, and culturally mediated process. The findings have implications for developing kindergarten practices that support exploration, communication, participation, and the co-construction of understanding of natural phenomena, as well as for methodological approaches to researching children's learning about natural phenomena in early childhood.

Keywords: natural phenomena, sociocultural perspective, preschool education and care.

I

ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКА ОБЛАСТ

I

SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

Проф. др Бране Микановић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

Доц. др Кристијан Поповић

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет

ВАСПИТАЊЕ ДЕЦЕ И МЛАДИХ СА ИНТЕРНАЛИЗОВАНИМ И ЕКСТЕРНАЛИЗОВАНИМ ПОРЕМЕЋАЈИМА ПОНАШАЊА

Резиме: Савремени предмет проучавања социјалне педагогије је изузетно комплексан. Као такав обухвата различите поремећаје понашања деце и младих. Најчешће се у њиховом понашању уочавају различити интернализовани (пасивни) и екстернализовани (активни) поремећаји понашања.

Аутори у раду анализирају различите етиолошке теорије поремећаја и у њима проналазе основе за испољавање различитих интернализованих и екстернализованих поремећаја понашања деце и младих, издвајају кључна обележја различитих поремећаја и указују на превенцију поремећаја понашања која је утемељена на педагошком саветодавном раду и микропедагошким приступима у процесу васпитања.

Резултати анализе етиолошких теорија показују да недостатак привржености уопште, недостатак довољне укључености у различите васпитно-образовне активности, погрешно тумачење понашања и неадекватно место појединца у целокупном систему, представљају изворе за појаву различитих поремећаја понашања деце и младих. Анализа још показује да се често ради о присуству већег броја поремећаја код појединца и да често пасивни облици прерастају у активне поремећаје. Педагошки саветодавни рад и микропедагошки приступи превенцији и интервенцији у свим васпитно-образовним активностима могу бити прихватљив начин ефикасног смањивања поремећаја понашања деце и младих. Процес васпитања деце и младих *прихватљивом манипулацијом* не сме бити замењен *манипулацијом* која представља неприхватљиво васпитање.

Кључне речи: васпитање, интернализовани поремећаји понашања, екстернализовани поремећаји понашања, превенција поремећаја понашања, манипулација у васпитању.

* brane.mikanovic@ff.unibl.org

**Brane Mikanović
Kristijan Popović**

EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE WITH INTERNALIZED AND EXTERNALIZED BEHAVIOR DISORDERS

Abstract: The modern subject of studying social pedagogy is extremely complex. As such, it includes various behavioral disorders in children and youth. Most often, their behavior shows different internalized (passive) and externalized (active) behavioral disorders.

The authors in the paper analyze different etiological theories of disorders and find in them the basis for the manifestation of various internalized and externalized behavioral disorders in children and youth, highlight the key features of different disorders, and point out behavior disorder prevention that is based on pedagogical counseling work and micro-pedagogical approaches in the educational process.

The results of the analysis of etiological theories show that a lack of attachment in general, insufficient involvement in various educational activities, misinterpretation of behavior, and an inadequate position of the individual within the overall system are sources of various behavioral disorders in children and young people. The analysis also shows that often there are multiple disorders present in an individual and that passive forms often develop into active disorders. Pedagogical counseling work and micro-pedagogical approaches to prevention and intervention in all educational activities can be an acceptable way to effectively reduce behavioral disorders in children and young people. The process of educating children and young people through acceptable manipulation should not be replaced by manipulation that represents unacceptable education.

Keywords: education, internalized behavior disorders, externalized behavior disorders, prevention of behavior disorders, manipulation in the educational process.

Доц. др Тања Милосављевић*
Филолошки факултет, Ница, Француска

Др Јасмина Јовић, проф. с. с.
Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

УЛОГА НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ У РАЗВОЈУ КРИТИЧКОГ МИШЉЕЊА И ВРЕДНОСНОГ СИСТЕМА МЛАДИХ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Резиме: Настава српског језика и књижевности има кључну улогу у развоју критичког мишљења и у обликовању вредносног система младих, посебно у условима дигиталног доба у коме су информације брзе, обилне и често непроверене. Кроз анализу књижевних текстова, тумачење различитих перспектива и развијање језичке прецизности, ученици уче да разликују чињенице од мишљења, препознају манипулацију и аргументовано изражавају ставове. Књижевност посебно доприноси развоју емпатије, етичке свести и разумевања сложености људског искуства, док језичко образовање јача способност логичког закључивања и јасне комуникације. У дигиталном контексту, ова настава постаје и средство медијске писмености, јер подстиче критички однос према садржајима на интернету и друштвеним мрежама. На тај начин, предмет српског језика и књижевности превазилази оквире традиционалне наставе и постаје важан фактор у формирању одговорних, самосвесних и критички оријентисаних младих људи.

Кључне речи: српски језик, дигитално доба, медијска писменост, етичка свест, вредносни систем.

* phd.lingvista@gmail.com

Tanja Milosavljević
Jasmina Jović

THE ROLE OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHING IN THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING AND THE VALUE SYSTEM OF YOUNG PEOPLE IN THE DIGITAL AGE

Abstract: Teaching Serbian language and literature plays a key role in the development of critical thinking and in shaping the value system of young people, especially in the conditions of the digital age, where information is fast, abundant, and often unverified. Through the analysis of literary texts, the interpretation of different perspectives, and the development of linguistic precision, students learn to distinguish facts from opinions, recognize manipulation, and express their views in a well-argued manner. Literature particularly contributes to the development of empathy, ethical awareness, and an understanding of the complexity of human experience, while language education strengthens the ability for logical reasoning and clear communication. In the digital context, this subject also becomes a tool of media literacy, as it encourages a critical attitude toward content found on the internet and social networks. In this way, the subject of Serbian language and literature goes beyond the framework of traditional teaching and becomes an important factor in forming responsible, self-aware, and critically oriented young individuals.

Keywords: Serbian language and literature, digital age, media literacy, ethical awareness, value system.

Izv. prof. Ivica Kelam*

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo

PROFESIONALNE KOMPETENCIJE ODGAJATELJA U SVJETLU KLASIČNE KATEHETIKE DR STJEPANA ILIJAŠEVIĆA

Rezime: Ovaj znanstveni rad kritički analizira kapitalno djelo dr. Stjepana Ilijaševića, „Obuka malenih ili Katechetika“ iz 1850. godine, promatrajući ga kao vizionarski priručnik koji anticipira suvremeni koncept profesionalnog razvoja i kompetencijskog pristupa u odgoju i obrazovanju. U središtu istraživanja je Ilijaševićeva redefinicija uloge odgajatelja; on se odmiče od tadašnjeg dominantnog modela pukog prenositelja informacija i postavlja standard odgajatelja kao „prijatelja mladoga naraštaja“. Takav pristup implicira visoku razinu pedagoške komunikacije temeljene na empatiji, strpljenju i dubokom poznavanju dječje psihologije. Poseban fokus rada stavljen je na Ilijaševićev metodički sustav, specifično na inovativnu primjenu „ponukujućih razloga“ i „gibajućih primjera“. Autor argumentira kako ovi koncepti predstavljaju rane oblike suvremenih motivacijskih tehnika i učenja po modelu, gdje se djetetova volja ne slama autoritetom, već se potiče unutarnjim uvidom i afektivnim angažmanom. Kroz analizu odabranih članaka (poput onih o „razumnim razlozima“), rad pokazuje kako katehetika u Ilijaševićevoj interpretaciji postaje platforma za razvoj socijalno-emocionalnih vještina. Istraživanje također problematizira autorov zahtjev za jasnoćom i blagošću u govoru, što izravno korelira s modernim inkluzivnim pristupima koji uvažavaju djetetovu autonomiju. Rezultati analize sugeriraju da Ilijaševićev model nudi dragocjen doprinos za razumijevanje povijesti obrazovanja u Hrvatskoj, ali i pruža primjenjive smjernice za definiranje suvremenih profesionalnih standarda. Zaključno, rad revalorizira Ilijaševićovu misao kao most između klasične tradicije i suvremenih pedagoških strujanja, naglašavajući da je cjeloživotni razvoj odgajatelja neodvojiv od njegova etičkog i karakternog integriteta.

Ključne riječi: Stjepan Ilijašević, profesionalni razvoj, katehetika, pedagoška komunikacija, povijest obrazovanja, profesionalne kompetencije, motivacijske tehnike.

* kelamivica@gmail.com

PROFESSIONAL COMPETENCIES OF EDUCATORS IN THE LIGHT OF DR STJEPAN ILIJAŠEVIĆ'S CLASSICAL CATECHETICS

Abstract: This scientific paper critically analyses the seminal work of Dr Stjepan Ilijašević, „Obuka malenih ili Katechetika“ (*Instruction of the Little Ones or Catechetics*) from 1850, viewing it as a visionary manual that anticipates the contemporary concept of professional development and the competency-based approach in upbringing and education. At the heart of the research is Ilijašević's redefinition of the educator's role; he moves away from the then-dominant model of a mere transmitter of information and establishes the standard of the educator as a „friend of the young generation“. Such an approach implies a high level of pedagogical communication based on empathy, patience, and a deep understanding of child psychology. A special focus of the paper is placed on Ilijašević's methodical system, specifically the innovative application of „incentive reasons“ (*ponukujući razlozi*) and „moving examples“ (*gibajući primjeri*). The author argues that these concepts represent early forms of modern motivational techniques and modelling, in which the child's will is not broken by authority but encouraged through internal insight and affective engagement. Through the analysis of selected articles (such as those on „rational reasons“), the paper demonstrates that, in Ilijašević's interpretation, catechetics serves as a platform for developing social-emotional skills. The research also problematizes the author's demand for clarity and gentleness in speech, which directly correlates with modern inclusive approaches that respect the child's autonomy. The results of the analysis suggest that Ilijašević's model offers a valuable contribution to understanding the history of education in Croatia and provides practical guidelines for defining contemporary professional standards. In conclusion, the paper reevaluates Ilijašević's thought as a bridge between classical tradition and modern pedagogical trends, emphasising that an educator's lifelong development is inseparable from their ethical and character integrity.

Keywords: Stjepan Ilijašević, professional development, catechetics, pedagogical communication, history of education, professional competencies, motivational techniques.

Др Софија Симовић, асистент*

Одсек Алексинац

Академија васпитачко-медицинских струковних студија, Ниш

НАРАТИВ КАО ДИСКУРЗИВНА ПРАКСА У РАЗВОЈУ ГОВОРА У РАНОМ ДЕТИЊСТВУ: ИМПЛИКАЦИЈЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА

Резиме: У савременом друштвеном и културном контексту, развој говора у раном детињству све се више разуме као интеракцијски и контекстуално условљен процес, а не као линеарно усвајање језичких структура. Полазећи од социокултурне теорије Лава Виготског и наративног приступа Џерома Брунера, рад разматра наратив као кључни механизам развоја говора кроз који дете организује искуство и конструише значење у интеракцији са одраслима. Посебан акценат ставља се на заједничко читање и разговор као праксе које подстичу развој наративних и комуникацијских компетенција.

Истовремено, рад критички преиспитује нормативне приступе методици развоја говора, указујући на њихову ограниченост у разумевању варијабилности децјег израза. Уводећи дискурзивну перспективу Мишела Фукоа, развој говора се сагледава као део ширих институционалних и културних пракси које обликују не само језик већ и позицију детета као говорног субјекта.

Циљ рада је да покаже да се професионалне компетенције васпитача не могу свести на корекцију и усмеравање децјег говора, већ подразумевају способност препознавања и подстицања различитих начина наративног изражавања. У том смислу, нагласак се помера са норме ка процесу, односно са процене исправности ка разумевању значења које дете гради у интеракцији.

Кључне речи: развој говора, наратив, рано детињство, дискурс, Лав Виготски, Џером Брунер, Мишел Фуко, професионалне компетенције васпитача.

* sofijasimovic94@outlook.com

Sofija Simović

**NARRATIVE AS A DISCURSIVE PRACTICE IN EARLY
CHILDHOOD LANGUAGE DEVELOPMENT: IMPLICATIONS FOR
EARLY CHILDHOOD EDUCATORS' PROFESSIONAL
COMPETENCIES**

Abstract: In the contemporary social and cultural context, early childhood language development is increasingly understood as an interactional and context-dependent process rather than a linear acquisition of linguistic structures. Drawing on the sociocultural theory of Lev Vygotsky and the narrative approach of Jerome Bruner, this paper examines narrative as a key mechanism through which children organize experience and construct meaning in interaction with adults. Particular emphasis is placed on shared reading and conversation as practices that foster the development of narrative and communicative competencies.

At the same time, the paper critically reconsiders normative approaches to language development methodology, highlighting their limitations in addressing the variability of children's expression. By introducing a discursive perspective inspired by Michel Foucault, language development is viewed as part of broader institutional and cultural practices that shape not only language use but also the child's position as a speaking subject.

The paper argues that the professional competencies of early childhood educators cannot be reduced to correcting and directing children's speech, but must include the ability to recognize and support diverse forms of narrative expression. In this sense, the focus shifts from norm to process, and from evaluating correctness to understanding the meanings children construct through interaction.

Keywords: language development, narrative, early childhood, discourse, Lev Vygotsky, Jerome Bruner, Michel Foucault, professional competencies of educators.

Др Јасмина Јовић, проф. с. с.*

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Доц. др Тања Милосављевић

Филолошки факултет, Ница, Француска

ПОЕЗИЈА ЗА ДЕЦУ У ФУНКЦИЈИ УВАЖАВАЊА РАЗЛИЧИТОСТИ И РАЗВИЈАЊА ТОЛЕРАНЦИЈЕ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Резиме: Прихватање различитости и развијање толеранције код деце кључни су предуслови за суживот у савременом друштву. Кроз развој социјално-емоционалних вештина постављају се темељи здравих међуљудских односа. Истрживања указују на то да је предшколски период време када треба почети са развијањем социјално-емоционалних вештина. Деца у том периоду развоја излазе из фазе егоцентризма, а говорни развој им омогућава да боље и прецизније вербализују емоције, чиме се директно подстиче емоционална интелигенција.

Поезија за децу, блиска дечијем сензибилитету, једно је од најпогоднијих средстава за рад на емоционалном и социјалном развоју деце. Овај рад, користећи аналитичко-синтетички поступак на примерима песама савремених песника за децу, указује на то како се кроз поезију могу остварити циљеви васпитно-образовног рада у контексту развоја емпатије, толеранције, уважавања различитости код деце.

Кључне речи: поезија за децу, различитост, толеранција, емпатија, деца предшколског узраста.

* jasmina1983@live.com

Jasmina Jović
Tanja Milosavljević

CHILDREN'S POETRY AS A TOOL FOR PROMOTING RESPECT FOR DIVERSITY AND FOSTERING TOLERANCE IN PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: Accepting diversity and developing tolerance in children are key prerequisites for coexistence in modern society. The development of social-emotional skills lays the foundation for healthy interpersonal relationships. Research indicates that the preschool period is the time to start developing social-emotional skills. Children in this period of development emerge from the phase of egocentrism, and speech development allows them to verbalize emotions better and more precisely, which directly stimulates emotional intelligence.

Poetry for children, close to children's sensitivity, is one of the most suitable means for working on the emotional and social development of children. This work, using an analytical-synthetic approach on the examples of poems by contemporary poets for children, indicates how the goals of educational work can be achieved through poetry in the context of developing empathy, tolerance, and respect for diversity in children.

Keywords: poetry for children, diversity, tolerance, empathy, preschool children.

Др Душан Николић, проф. с. с.*

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Драгана Петровић, асистент

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Доц. др Стефан Ђорђевић

Универзитет у Нишу
Факултет спорта и физичког васпитања

ГОЈАЗНОСТ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ КРОЗ ПСИХОЛОШКЕ, ФИЗИЧКЕ И ЗДРАВСТВЕНЕ АСПЕКТЕ

Резиме: Гојазност код деце предшколског узраста представља један од значајних савремених здравствених и развојних проблема. Поред физичких последица које се огледају у смањеној моторичкој активности, лошијој физичкој кондицији и повећаном ризику од различитих хроничних обољења, гојазност има и важне психолошке импликације. Код деце се могу јавити смањено самопоуздање, несигурност, повлачење из социјалних активности и проблеми у комуникацији са вршњацима. Савремени начин живота, недовољна физичка активност, неправилна исхрана и прекомерна употреба дигиталних технологија значајно доприносе порасту гојазности у раном детињству.

Циљ рада је указивање на психолошке, физичке и здравствене аспекте гојазности код предшколске деце, као и на значај превенције кроз физичку активност, правилну исхрану и сарадњу породице, васпитача и здравствених радника.

Кључне речи: гојазност, предшколска деца, физичка активност, психолошки аспекти, здравље, правилна исхрана, превенција.

* nikolicdusan287@gmail.com

Dušan Nikolić
Dragana Petrović
Stefan Đorđević

OBESITY IN PRESCHOOL CHILDREN: PSYCHOLOGICAL, PHYSICAL, AND HEALTH ASPECTS

Abstract: Obesity in preschool children represents one of the significant contemporary health and developmental issues. In addition to physical consequences reflected in reduced motor activity, poorer physical fitness, and an increased risk of various chronic diseases, obesity also has important psychological implications. Children may experience lower self-confidence, insecurity, withdrawal from social activities, and difficulties in communication with peers. Modern lifestyle, insufficient physical activity, unhealthy nutrition, and excessive use of digital technologies significantly contribute to the rise of obesity in early childhood.

The aim of this paper is to highlight the psychological, physical, and health aspects of obesity in preschool children, as well as the importance of prevention through physical activity, proper nutrition, and cooperation among families, preschool teachers, and healthcare professionals.

Keywords: obesity, preschool children, physical activity, psychological aspects, health, proper nutrition, prevention.

Ивана Петровић, асистент*

Универзитет у Београду

Факултет за образовање учитеља и васпитача

САРАДЊА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ: УТИЦАЈ ПОЛА И УСПЕХА НА ДОЖИВЉАЈ ЗАЈЕДНИЧКОГ УЧЕЊА

Резиме: У раду је представљен развој сарадње код деце као процес чија се основа гради у предшколској доби, а пуни облик достиже у школском узрасту. Спроведено истраживање анализира на који начин се вештине заједничког рада, изграђене у најранијем развојном периоду, испољавају кроз мотивацију за учење и квалитет односа са вршњацима. Рад се посебно усредсређује на когнитивне и социјалне аспекте сарадње, уз уважавање индивидуалних карактеристика испитаника.

Основни циљ истраживања је утврђивање специфичности у доживљају заједничког учења у зависности од пола испитаника и њиховог претходног школског успеха. Методолошки оквир обухвата сервеј методу, а као инструмент коришћен је анонимни упитник који комбинује петостепену Ликертову скалу са отвореним питањем намењеним дубинској квалитативној анализи. Истраживање је спроведено на узорку од 85 ученика (41 дечак и 44 девојчице). Задаци истраживања усмерени су на упоређивање ставова дечака и девојчица, као и на анализу разлика у односу на успех из наставног предмета Природа и друштво.

Анализа по полу открива да девојчице израженије реагују на пасивност чланова групе ($M=3,93$) у поређењу са дечацима ($M=3,32$), док дечаци у већој мери наглашавају значај равноправности свих чланова групе у изражавању мишљења (дечаци $M=4,71$; девојчице $M=4,21$). Анализа у односу на школски успех указује да ученици са нижим оценама исказују израженију мотивацију за групни рад и у већој мери вреднују механизме вршњачке подршке. Квалитативном анализом одговора на отворено питање идентификоване су четири кључне категорије предности групног рада: вршњачка подршка и „језик вршњака“ когнитивна добит, емоционална сигурност и повезивање учења са дружењем.

Закључак рада нуди практичне препоруке за васпитно-образовни рад, истичући важност континуитета у развијању сарадничких вештина од предшколског до школског узраста, уз уважавање индивидуалних карактеристика детета.

Кључне речи: васпитно-образовни рад, развој сарадничких вештина, кооперативно учење, индивидуалне карактеристике детета.

* ivana.petrovic@uf.bg.ac.rs

COOPERATION IN EDUCATIONAL WORK: THE INFLUENCE OF GENDER AND SUCCESS ON THE EXPERIENCE OF SHARED LEARNING

Abstract: The paper presents the development of cooperation among children as a process whose foundations are established during the preschool years and which reaches its full expression at school age. The study examines how collaborative skills developed during the earliest stages of development are manifested through motivation for learning and the quality of peer relationships. Particular attention is paid to the cognitive and social aspects of cooperation, while taking into account the individual characteristics of the participants.

The primary aim of the research is to identify specific differences in the perception of collaborative learning in relation to the participants' gender and prior academic achievement. The methodological framework is based on the survey method, with an anonymous questionnaire used as the research instrument. The questionnaire combines a five-point Likert scale with an open-ended question designed to enable an in-depth qualitative analysis. The study was conducted on a sample of 85 pupils (41 boys and 44 girls). The research tasks focused on comparing the attitudes of boys and girls and analysing differences in relation to their achievement in the school subject Nature and Society.

The gender-based analysis reveals that girls respond more strongly to the passivity of group members ($M = 3.93$) than boys ($M = 3.32$), whereas boys place greater emphasis on the importance of equal opportunities for all group members to express their opinions (boys $M = 4.71$; girls $M = 4.21$). Analysis according to academic achievement indicates that pupils with lower grades demonstrate greater motivation for group work and place greater value on mechanisms of peer support. Qualitative analysis of responses to the open-ended question identified four key categories of benefits associated with group work: peer support and the „language of peers”, cognitive benefits, emotional security, and the integration of learning with social interaction.

The paper concludes by offering practical recommendations for educational practice, emphasizing the importance of continuity in the development of collaborative skills from preschool through school age, while taking into account the individual characteristics of each child.

Keywords: educational practice, development of collaborative skills, cooperative learning, individual characteristics of the child.

Јована Стошић Богдановић*, мастер васпитач; докторанд

Универзитет у Нишу

Педагошки факултет у Врању

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП РАЗВОЈУ ПОЧЕТНИХ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА КРОЗ КРЕАТИВНОСТ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ

Резиме: У раду се размата методички приступ развоју почетних математичких појмова кроз креативне активности у предшколском васпитању. Како креативне активности утичу на развој деце предшколског узраста. Савремено предшколско васпитање наглашава значај интегрисаног учења кроз игру и истраживање.

Циљ рада је приказати утицај васпитача у развоју почетних математичких појмова кроз креативност у предшколском васпитању.

Кључне речи: методика наставе математике, креативност, предшколско васпитање.

* stosicjovana706@gmail.com

Jovana Stošić Bogdanović

**METHODOLOGICAL APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF
EARLY MATHEMATICAL CONCEPTS THROUGH CREATIVITY IN
PRESCHOOL EDUCATION**

Abstract: The paper examines a methodological approach to the development of early mathematical concepts through creative activities in preschool education and considers the impact of such activities on the development of preschool children. Contemporary preschool education emphasizes the importance of integrated learning through play and exploration.

The aim of the paper is to present the role of preschool teachers in fostering the development of early mathematical concepts through creativity in preschool education.

Keywords: methodology of mathematics teaching, creativity, preschool education.

**A SYSTEMATIC REVIEW OF RESEARCH ON THE
RELATIONSHIP BETWEEN TYPOGRAPHY, TEXT FORMATTING
AND LEARNING IN EDUCATIONAL ENVIRONMENTS USING
THE EYE-TRACKING METHOD**

Abstract: Research on typography using eye tracking shows that reading is not only influenced by content, but also by visual features such as font (Sans or Sans Serif), size, line spacing and formatting (bold, italics, underline). Eye tracking data (fixations, saccades, regressions) show that bold letters act as visual cues and help to locate important information faster, while italics often slightly increase processing time when used extensively. Underlining attracts attention but can disrupt visual word recognition, especially in digital environments.

However, a systematic review of the literature has shown that the results are not entirely consistent: the effect of typography depends on the context, the reader's experience, and the type of text. Many studies show small or contradictory differences in speed and comprehension, despite clear changes in visual behavior. Furthermore, the majority of research is conducted in laboratory settings with adults, which limits generalization to educational settings.

Overall, the literature agrees that typography influences attention and visual processing, but no single "optimal" formatting system for learning has been demonstrated. Large research gaps remain in the connection of eye tracking with long-term memory, in real school settings, and in the systematic study of combinations of typographic elements. In the context of all of the above, research is currently being conducted by the author to demonstrate the connection of typography with learning in academic settings.

Keywords: typography, learning, education, eye tracker.

* adourou@nured.auth.gr

СИСТЕМАТИЧНИ ПРЕГЛЕД ИСТРАЖИВАЊА О ОДНОСУ ИЗМЕЂУ ТИПОГРАФИЈЕ, ФОРМАТИРАЊА ТЕКСТА И УЧЕЊА У ОБРАЗОВНИМ ОКРУЖЕЊИМА КОРИШЋЕЊЕМ МЕТОДЕ ПРАЋЕЊА ПОГЛЕДА

Резиме: Истраживање типографије коришћењем праћења погледа показује да на читање не утиче само садржај, већ и визуелне карактеристике као што су фонт (Sans или Sans Serif), величина, размак између редова и форматирање (подебљано, курсив, подвучено). Подаци о праћењу погледа (фиксације, сакаде, регресије) показују да подебљана слова делују као визуелни знаци и помажу у бржем проналажењу важних информација, док курсив често мало повећава време обраде када се користи интензивно. Подвлачење привлачи пажњу, али може да поремети визуелно препознавање речи, посебно у дигиталним окружењима.

Међутим, систематски преглед литературе показао је да резултати нису у потпуности конзистентни: ефекат типографије зависи од контекста, искуства читаоца и врсте текста. Многе студије показују мале или контрадикторне разлике у брзини и разумевању, упркос јасним променама у визуелном понашању. Штавише, већина истраживања се спроводи у лабораторијским условима са одраслима, што ограничава генерализацију на образовне услове.

Генерално, литература се слаже да типографија утиче на пажњу и визуелну обраду, али није демонстриран ниједан „оптималан“ систем форматирања за учење. Велике истраживачке празнине остају у вези са повезаношћу праћења погледа са дугорочним памћењем, у стварним школским окружењима и у систематском проучавању комбинација типографских елемената. У контексту свега наведеног, аутор тренутно спроводи истраживање како би показао везу типографије са учењем у академским окружењима.

Кључне речи: типографија, учење, образовање, праћење погледа.

ВАСПИТАЧ КАО АГЕНТ СОЦИЈАЛИЗАЦИЈЕ: АНАЛИЗА СТАВОВА ВАСПИТАЧА ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНВЕ „ПЧЕЛИЦА МАЈА“ У КОСОВСКОЈ КАМЕНИЦИ

Резиме: Савремено друштво карактеришу убрзане друштвене, културне и технолошке промене које утичу на процес социјализације деце и преобликују улогу институција укључених у њихово васпитање и образовање. Поред породице као примарног агенса социјализације, значајну улогу у усвајању друштвених вредности, норми и образаца понашања имају предшколске установе и васпитачи. Као професионалци који непосредно учествују у раном развоју деце, васпитачи имају важну улогу у формирању: социјалних компетенција, развоју одговорности, сарадње, толеранције и других вредности значајних за функционисање у друштву.

Предмет овог рада јесте анализа улоге васпитача као агента социјализације у савременом друштву, са посебним освртом на однос породице и предшколске установе у процесу преношења друштвених вредности. Теоријски оквир рада заснива се на социолошким приступима социјализацији, образовању и друштвеној репродукцији, при чему се посебна пажња посвећује улози образовних институција у обликовању друштвено пожељних образаца понашања.

Емпиријско истраживање спроведено је у Предшколској установи „Пчелица Маја“ у Косовској Каменици и обухвата васпитаче запослене у овој установи. Примењена је квантитативна истраживачка метода, а подаци су прикупљени анкетним упитником. Циљ истраживања је да се утврди како васпитачи перципирају сопствену улогу у процесу социјализације, које вредности сматрају најважнијим за преношење деци, као и како оцењују сарадњу са породицом у остваривању васпитно-образовних циљева.

Очекује се да резултати истраживања допринесу бољем разумевању улоге васпитача у савременим друштвеним околностима и укажу на значај сарадње породице и предшколске установе у процесу социјализације деце. Посебан допринос рада огледа се у анализи локалног контекста Косовске Каменице, који је у домаћој научној литератури недовољно истражен.

Кључне речи: социјализација, васпитачи, предшколско образовање, друштвене вредности, породица, агенси социјализације, Косовска Каменица.

* miljkovic.boba@gmail.com

**THE PRESCHOOL TEACHER AS AN AGENT OF
SOCIALIZATION: AN ANALYSIS OF PRESCHOOL TEACHERS'
ATTITUDES AT THE "PČELICA MAJA" PRESCHOOL
INSTITUTION IN KOSOVSKA KAMENICA**

Abstract: Contemporary society is characterized by rapid social, cultural, and technological changes that influence the process of children's socialization and reshape the role of institutions involved in their education. In addition to the family as the primary agent of socialization, preschool institutions and preschool teachers play a significant role in the adoption of social values, norms, and behavioral patterns. As professionals directly involved in children's early development, preschool teachers contribute to the formation of social competencies, the development of responsibility, cooperation, tolerance, and other values essential for functioning in society.

The subject of this paper is the analysis of the role of preschool teachers as agents of socialization in contemporary society, with particular emphasis on the relationship between the family and preschool institutions in the process of transmitting social values. The theoretical framework of the study is based on sociological approaches to socialization, education, and social reproduction, with special attention devoted to the role of educational institutions in shaping socially desirable patterns of behavior.

The empirical research was conducted at the Preschool Institution „Pčelica Maja” in Kosovska Kamenica and included preschool teachers employed at the institution. A quantitative research method was applied, and data were collected through a questionnaire survey. The aim of the study is to determine how preschool teachers perceive their role in the process of socialization, which values they consider most important to transmit to children, and how they evaluate cooperation with families in achieving educational goals.

The research findings are expected to contribute to a better understanding of the role of preschool teachers in contemporary social circumstances and to highlight the importance of cooperation between families and preschool institutions in the process of children's socialization. A particular contribution of this paper lies in its analysis of the local context of Kosovska Kamenica, which has been insufficiently explored in Serbian academic literature.

Keywords: socialization, preschool teachers, preschool education, social values, family, agents of socialization, Kosovska Kamenica.

Дејан М. Цветковић*, директор
ОШ „Радован Ковачевић-Максим“

Јелена Д. Стошић Јовић, докторанд; учитељ
Универзитета у Нишу, Педагошки факултет у Врању
ОШ „Радован Ковачевић – Максим“

Маја Д. Јововић, учитељ
ОШ „Радован Ковачевић – Максим“

ОД ИГРЕ ДО ИНИЦИЈАТИВЕ: ОД ПРОЈЕКТНОГ ПЛАНИРАЊА У ПРОГРАМУ „ГОДИНЕ УЗЛЕТА“ ДО РАЗВОЈА ПРЕДУЗЕТНИЧКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА У ПРВОМ РАЗРЕДУ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Резиме: Савремени приступи раном образовању све више наглашавају значај континуираног развоја децјих компетенција кроз интеграцију предшколског и школског периода. Полазећи од програма „Године узлета“, који се заснива на пројектном планирању и активном учењу деце, овај рад разматра могућности развоја предузетничких компетенција у првом разреду основне школе. Посебан акценат ставља се на улогу игре, истраживања и пројектних активности као основа за развој иницијативности, креативности, сарадње и одговорности код деце.

Циљ рада је да прикаже на који начин пројектни приступ у предшколском васпитању може представљати основу за постепено увођење предузетничких елемената у раном школском узрасту. Рад указује да се кроз континуирано планиране активности омогућава деци да препознају проблеме, предлажу решења и учествују у заједничком доношењу одлука, што представља темељ предузетничког начина размишљања.

Кључне речи: пројектно планирање, „Године узлета“, предузетничке компетенције, рано образовање, први разред основне школе, иницијативност.

* jelenastosic1990@gmail.com

Dejan M. Cvetović
Jelena D. Stošić Jović
Maja D. Jovović

**FROM PLAY TO INITIATIVE: FROM PROJECT-BASED
PLANNING IN THE “YEARS OF ASCENT” PROGRAMME TO THE
DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURIAL COMPETENCES IN
THE FIRST GRADE OF PRIMARY SCHOOL**

Abstract: Contemporary approaches in early childhood education increasingly emphasize the importance of continuous development of children's competencies through the integration of preschool and primary school periods. Based on the „Years of Ascent” curriculum, which relies on project-based planning and active learning, this paper examines the possibilities of developing entrepreneurial competencies in the first grade of primary school. Special attention is given to the role of play, exploration, and project activities as a foundation for developing initiative, creativity, cooperation, and responsibility in children.

The aim of the paper is to show how a project-based approach in preschool education can serve as a foundation for the gradual introduction of entrepreneurial elements in early school age. The paper highlights that continuously planned activities enable children to identify problems, propose solutions, and participate in joint decision-making, which represents the basis of entrepreneurial thinking.

Keywords: project planning, „Years of Ascent”, entrepreneurial competencies, early childhood education, first grade of primary school, initiative.

Др Александра Јанковић*, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Ранђел Стошић, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Далибор Цакић, дипл. правник

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

ПРОФЕСИОНАЛНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У ОСТВАРИВАЊУ И ЗАШТИТИ ПРАВА ДЕТЕТА – ПРАВНИ АСПЕКТ

Резиме: Остваривање и заштита права детета представљају један од основних задатака предшколског васпитања и образовања. У том процесу васпитач има значајну улогу као носилац васпитно-образовног рада и непосредни заштитник права детета у институционалном окружењу. Рад се бави професионалним компетенцијама васпитача у области остваривања и заштите права детета са посебним освртом на правни аспект. Анализирани су међународни и национални правни документи који представљају основу за заштиту права детета, пре свега „Конвенција о правима детета“, као и релевантна нормативна регулатива Републике Србије. Посебна пажња посвећена је компетенцијама које обухватају познавање правних прописа, препознавање повреда права детета, примену процедура заштите, поштовање принципа најбољег интереса детета и сарадњу са породицом и надлежним институцијама.

Закључује се да је знање правних прописа из области права детета неодвојиви део професионалне компетентности васпитача и важан предуслов за стварање безбедног, подстицајног и инклузивног окружења у коме се поштују и унапређују права сваког детета.

Кључне речи: права детета, васпитач, професионалне компетенције, правни аспект, предшколско васпитање и образовање.

* aleksandra.j78@gmail.com

Aleksandra Janković
Randel Stošić
Dalibor Cakić

PROFESSIONAL COMPETENCES OF EDUCATORS IN THE EXERCISE AND PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS - LEGAL ASPECT

Abstract: The realization and protection of children's rights are one of the basic tasks of preschool education. In this process, the educator has a significant role as the bearer of educational work and the direct protector of children's rights in the institutional environment. The paper deals with the professional competencies of educators in the field of realization and protection of children's rights, with special emphasis on the legal aspect. International and national legal documents that constitute the basis for the protection of children's rights are analyzed, primarily the „Convention on the Rights of the Child“, as well as relevant laws of the Republic of Serbia. Special attention is paid to competencies that include knowledge of legal regulations, recognition of violations of children's rights, application of protection procedures, respect for the principle of the best interests of the child and cooperation with the family and competent institutions.

It is concluded that knowledge of legal regulations in the field of children's rights is an inseparable part of the professional competence of educators and an important prerequisite for creating a safe, supportive and inclusive environment in which the rights of every child are respected and promoted.

Keywords: children's rights, educator, professional competences, legal aspect, preschool education.

Др Ранђел Стошић*, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Associate Professor Dr. Maria Ranzoy

Aristotle University of Thessaloniki
Faculty of Theology

Ана Стоиљковић, стручни сарадник

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

EARLY CHILDHOOD EDUCATORS' COMPETENCIES FOR ETHICAL AND PEDAGOGICALLY OPEN SUPPORT FOR CHILDREN IN THE DIGITAL ERA

Abstract: The digital transformation of contemporary society has profoundly reshaped the conditions under which young children learn, develop, and interact, presenting early childhood educators with new professional, ethical, and pedagogical challenges. While digital technologies offer substantial opportunities to enhance children's learning experiences and support their overall development, their inappropriate or uncritical use may adversely affect children's cognitive, social-emotional, and moral development. Consequently, educators' competencies extend beyond technical proficiency in the use of digital tools to encompass the ability to integrate digital technologies into educational practice in an ethically and pedagogically responsible manner. Contemporary early childhood educators are expected to possess the knowledge, skills, and professional values necessary to create safe, stimulating, and inclusive digital learning environments while safeguarding children's rights, dignity, and holistic development. Particular importance is attached to fostering critical engagement with digital content, promoting digital and media literacy, and cultivating ethical responsibility among both educators and children.

Drawing on contemporary pedagogical perspectives and the principles of children's rights, this paper examines the key competencies required for early childhood educators to provide ethical and pedagogically responsible support to children in the digital era. Furthermore, it highlights the importance of continuous professional development as a prerequisite for strengthening educators' competencies and enhancing the quality of early childhood education in an increasingly digital society.

Keywords: early childhood educators; professional competencies; digital technologies; ethical competencies; pedagogical competencies; digital literacy; professional development.

* s_arandjel@hotmail.com

**Ранђел Стошић
Мариа Рантзу
Ана Стоиљковић**

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У РАНОМ ДЕТИЊСТВУ ЗА ЕТИЧКУ И ПЕДАГОШКИ ОТВОРЕНУ ПОДРШКУ ДЕЦИ У ДИГИТАЛНОМ ДОБУ

Резиме: Дигитална трансформација савременог друштва значајно је изменила услове одрастања и учења деце предшколског узраста, постављајући пред васпитаче нове професионалне, етичке и педагошке изазове. Поред бројних могућности које дигиталне технологије пружају за унапређивање процеса учења и развоја, њихова неадекватна и некритичка употреба може негативно утицати на когнитивни, социјално-емоционални и морални развој детета. Стога се компетенције васпитача више не односе само на техничку оспособљеност за примену дигиталних алата, већ и на способност њихове етички и педагошки одговорне интеграције у васпитно-образовни процес. Савремени васпитач треба да поседује знања, вештине и вредносне оријентације које омогућавају развој безбедног, подстицајног и инклузивног дигиталног окружења, уз истовремено очување права, достојанства и целовитог развоја детета. Посебан значај има развијање критичког односа према дигиталним садржајима, неговање дигиталне писмености, медијске културе и етичке одговорности, како код васпитача тако и код деце.

Полазећи од савремених педагошких концепција и принципа права детета, рад анализира кључне компетенције васпитача неопходне за етички и педагошки одговорну подршку деци у дигиталном добу, указујући на потребу њиховог континуираног професионалног усавршавања и јачања квалитета предшколског васпитања и образовања.

Кључне речи: васпитачи у раном детињству; професионалне компетенције; дигиталне технологије; етичке компетенције; педагошке компетенције; дигитална писменост; професионални развој.

II

УМЕТНОСТ У ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

II

ART IN EDUCATION

Gergana Dyankova*, lecturer

South-West University „Neofit Rilski“ – Blagoevgrad, Bulgaria

Daniela Tasevska, lecturer

University St. Cyril and St. Methodius of Veliko Tarnovo, Bulgaria

COMMUNICATIVE REDUCTION AND THE CRISIS OF DIALOGUE IN MODERN EDUCATION: RE-EXAMINING EDUCATION THROUGH EDUCATIONAL THEATRE (PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES)

Abstract: This report examines the problem of the reduction of communication in modern schools as a symptom of a deeper crisis of dialogue, manifested both psychologically and pedagogically. In the conditions of increasing digitalization, instrumentalization of knowledge and orientation towards measurable educational results, communication in the educational environment is increasingly reduced to a functional exchange of information, at the expense of experience, empathy and the construction of meaningful connections between participants in the pedagogical process. From a psychological point of view, this reduction is associated with deficits in emotional engagement, empathy and authentic expression, which limits the possibilities for full personal development. From a pedagogical point of view, there is a dominance of monological teaching models, in which the student remains in the position of a passive recipient of knowledge, and the dialogical essence of education is marginalized. Thus, a gap arises between the student's inner world and institutional forms of learning. In this context, the report argues that overcoming communicative reduction requires an interdisciplinary approach that unites psychology, pedagogy and art. Educational theater is seen as an effective means of restoring dialogicity in education, as it combines the experiential potential of art with the purposeful pedagogical organization of training. By including role-playing games, improvisation and dramatization, it creates conditions for active participation, emotional engagement and meaningful co-construction of knowledge. In conclusion, it is emphasized that in the contemporary educational situation, it is not information that is lacking, but an encounter. It is precisely the restoration of this encounter – as a psychological experience and pedagogical interaction – that emerges as a key condition for the humanization of education, in which educational theater occupies a significant place.

Keywords: communicative reduction, dialogue in education, educational theatre, pedagogical interaction, experiential learning, interdisciplinary approach.

* diankova_g@swu.bg

Гергана Дјанкова
Даниела Тасевска

КОМУНИКАТИВНА РЕДУКЦИЈА И КРИЗА ДИЈАЛОГА У САВРЕМЕНОМ ШКОЛОВАЊУ: ПРЕИСПИТИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА КРОЗ ОБРАЗОВНО ПОЗОРИШТЕ (ПЕДАГОШКЕ И ПСИХОЛОШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ)

Резиме: Овај извештај испитује проблем редукције комуникације у савременим школама као симптом дубље кризе дијалога, која се манифестује и психолошки и педагошки. У условима све веће дигитализације, инструментализације знања и оријентације ка мерљивим образовним резултатима, комуникација у образовном окружењу се све више своди на функционалну размену информација, на рачун искуства, емпатије и изградње смислених веза између учесника у педагошком процесу. Са психолошке тачке гледишта, ова редукција је повезана са дефицитима у емоционалном ангажовању, емпатији и аутентичном изражавању, што ограничава могућности за потпуни лични развој. Са педагошке тачке гледишта, постоји доминација монолошких модела наставе, у којима ученик остаје у позицији пасивног примаоца знања, а дијалогска суштина образовања је маргинализована. Тако настаје јаз између унутрашњег света ученика и институционалних облика учења. У том контексту, извештај тврди да превазилажење комуникативне редукције захтева интердисциплинарни приступ који обједињује психологију, педагогију и уметност. Образовно позориште се види као ефикасно средство за обнављање дијалогскости у образовању, јер комбинује искуствени потенцијал уметности са сврсисходном педагошком организацијом обуке. Укључивањем игара улога, импровизације и драматизације, стварају се услови за активно учешће, емоционално ангажовање и смислену ко-конструкцију знања. Закључно, истиче се да у савременој образовној ситуацији не недостају информације, већ сусрет. Управо обнављање овог сусрета – као психолошког искуства и педагошке интеракције – јавља се као кључни услов за хуманизацију образовања, у чему образовно позориште заузима значајно место.

Кључне речи: комуникативна редукција, дијалог у образовању, образовно позориште, педагошка интеракција, искуствено учење, интердисциплинарни приступ.

Др Наташа Дејановић Димитријевић*, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Катерина Деспот, редовни професор

Универзитет Гоце Делчев Штип

Факултет природних и техничких наука, Одсек за архитектуру и дизајн

Оливера Додић, професор цртања и сликања

Уметничка школа, Ниш

КОМБИНОВАНЕ ЛИКОВНЕ ТЕХНИКЕ У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ КАО ПРОСТОР ЕКСПЕРИМЕНТА: ОД ТАКТИЛНОГ ИСКУСТВА ДО РАЗВОЈА КРЕАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА

Резиме: Рад се бави улогом комбинованих ликовних техника у савременом предшколском васпитању, са посебним освртом на њихов потенцијал у развоју креативности, сензорног искуства и изражајних способности деце. Полазећи од савремених педагошких приступа који наглашавају активну улогу детета у процесу учења, рад разматра комбиновање различитих материјала и техника (колаж, деколаж, фротаж, асамблаж и др.), као простор експеримента и истраживања.

Теоријски оквир рада заснива се на концептима визуелног мишљења, тактилног и интердисциплинарности, при чему се посебно истиче значај чулног искуства у процесу учења и стварања. У раду се анализирају могућности примене неконвенционалних материјала и техника у раду са децом предшколског узраста, као и улога васпитача у креирању подстицајног окружења за креативно изражавање.

Циљ рада је да укаже на значај комбинованих техника као педагошког алата који подстиче експеримент, самосталност и развој креативних компетенција, као и да понуди конкретне смернице за њихову примену у пракси. Резултати указују да овакви приступи доприносе развоју флексибилног мишљења, сензорне осетљивости и интеграцији различитих облика учења, што их чини значајним сегментом савременог предшколског васпитања.

Кључне речи: ликовне технике, материјали, креативност, експеримент.

* natashadejanovic@gmail.com

Nataša Dejanović Dimitrijević
Katerina Despot
Olivera Dodić

COMBINED ART TECHNIQUES IN PRESCHOOL EDUCATION AS A SPACE FOR EXPERIMENT: FROM TACTILE EXPERIENCE TO THE DEVELOPMENT OF CREATIVE COMPETENCES

Abstract: This paper examines the role of combined art techniques in contemporary preschool education, with particular emphasis on their potential in fostering creativity, sensory experience, and children's expressive abilities. Drawing on contemporary pedagogical approaches that emphasize the active role of the child in the learning process, the paper explores the combination of various materials and techniques (collage, décollage, frottage, assemblage, etc.) as a space for experimentation and exploration.

The theoretical framework of the study is grounded in the concepts of visual thinking, tactility, and interdisciplinarity, highlighting the importance of sensory experience in the processes of learning and creation. The paper analyzes the possibilities of applying unconventional materials and techniques in work with preschool children, as well as the role of the educator in creating a stimulating environment for creative expression.

The aim of the paper is to point to the significance of combined techniques as a pedagogical tool that encourages experimentation, independence, and the development of creative competencies, while also offering concrete guidelines for their implementation in practice.

The findings indicate that such approaches contribute to the development of flexible thinking, sensory sensitivity, and the integration of different forms of learning, making them an important segment of contemporary preschool education.

Keywords: art techniques, materials, creativity, experiment.

Оливера Додић*, професор цртања и сликања
Уметничка школа, Ниш

Др Наташа Дејановић Димитријевић, проф. с. с.
Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Маја Савић, мастер васпитач
ОШ „Доситеј Обрадовић”, Ниш

УМЕТНОСТ И КРЕАТИВНОСТ У ЕСТЕТСКОМ ВАСПИТАЊУ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Резиме: У раду се разматра улога уметности и креативности у естетском васпитању деце предшколског узраста, са циљем да се укаже на њихов значај у целовитом развоју личности детета. Полазећи од савремених педагошких приступа, у раду се анализира како различити облици уметничког изражавања – ликовно, музичко и драмско – доприносе развоју когнитивних, емоционалних и социјалних способности код деце. Посебна пажња посвећена је развоју креативности као кључне компетенције у раном детињству, која омогућава детету да слободно истражује, изражава своја осећања и гради сопствени идентитет. Уметничке активности у предшколским установама представљају значајан педагошки алат који подстиче машту, оригиналност и самопоуздање, као и развој естетске осетљивости. У раду се такође разматра улога васпитача у креирању подстицајног окружења које омогућава деци да активно учествују у уметничким процесима. Истиче се значај интеграције уметности у свакодневне васпитно-образовне активности, као и потреба за флексибилним и креативним приступима у раду са децом.

Закључак рада указује на то да уметност и креативност имају кључну улогу у естетском васпитању, доприносећи не само развоју уметничких способности, већ и формирању целовите, самосвесне и друштвено одговорне личности детета.

Кључне речи: естетско васпитање, уметност, креативност, предшколски узраст, развој личности.

* oliveradodic1@gmail.com

Olivera Dodić
Nataša Dejanović Dimitrijević
Maja Savić

ART AND CREATIVITY IN AESTHETIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: This paper deals with the role of art and creativity in the aesthetic education of preschool children, with the aim of highlighting their importance in the holistic development of the child's personality. Based on contemporary pedagogical approaches, the paper analyzes how different forms of artistic expression – visual, musical and dramatic – contribute to the development of cognitive, emotional and social abilities in children. Special attention is paid to the development of creativity as a key competence in early childhood, which allows the child to freely explore, express their feelings and build their own identity. Artistic activities in preschool institutions represent an important pedagogical tool that encourages imagination, originality and self-confidence, as well as the development of aesthetic sensitivity. The paper also discusses the role of educators in creating a stimulating environment that allows children to actively participate in artistic processes. The importance of integrating art into everyday educational activities is emphasized, as well as the need for flexible and creative approaches in working with children.

The conclusion of the paper indicates that art and creativity play a key role in aesthetic education, contributing not only to the development of artistic abilities, but also to the formation of a holistic, self-aware and socially responsible personality of the child.

Keywords: aesthetic education, art, creativity, preschool age, personality development.

Маст. Марија Савић*, виши предавач

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Габријела Грујић, ванредни проф.

Универзитет у Београду
Факултет за образовање учитеља и васпитача

Маст. Матеја Стошић, предавач

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

ПРОСТОР КАО ТРЕЋИ ВАСПИТАЧ – ПОДСТИЦАЈНО ОКРУЖЕЊЕ ЗА МУЗИЧКИ РАЗВОЈ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У РЕАЛНОМ КОНТЕКСТУ

Резиме: Савремена концепција предшколског васпитања утемељена у основама националног програма „Године узлета” (2018) и савременим европским реформским правцима, све више пажње посвећује физичком окружењу, преиспитујући простор кроз метафору „трећег васпитача” (Крњаја, 2016). Овај рад теоријски анализира и практично илуструје како подстицајна средина у реалном контексту предшколске установе подржава музички развој деце. Ослањајући се на развојно-психолошке поставке Ксеније Мирковић Радош (2010), разматрају се специфичности музичког развоја деце од друге до шесте године, пратећи њихов прелаз са спонтане сензомоторне игре и истраживања звука ка сложенијим облицима музичког изражавања. Кроз призму методике музичког васпитања, приказује се реални контекст као простор сазнавања и откривања, где се учење дешава природно, кроз ситуације инспирисане самим окружењем. У раду су понуђени конкретни, практични примери за реализацију музичких активности, који показују како се оне спонтано и интегрисано развијају у подстицајној средини вртића.

У закључном разматрању, методом компарације са кућним амбијентом, образлаже се зашто је институционално окружење супериорније за развој музичких потенцијала. Истиче се да вртић нуди социјалну динамику вршњачке групе, већу просторну диверзификованост и доступност специфичних материјала, што заједно омогућава богатију интеракцију, заједничко стварање значења кроз звук и виши степен дејне аутономије.

Кључне речи: простор као трећи васпитач, музички развој, реални контекст, музичке активности, предшколска установа.

* marija.savic.vsv@gmail.com

**Marija Savić
Gabrijela Grujić
Mateja Stošić**

SPACE AS THE THIRD TEACHER – A STIMULATING ENVIRONMENT FOR THE MUSICAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN IN A REAL CONTEXT

Abstract: The contemporary conception of preschool education, grounded in the foundations of the national curriculum „Years of Ascent“ (2018) and modern European reform trends, increasingly focuses on the physical environment, re-examining space through the metaphor of the „third teacher“ (Krnjava, 2016). This paper theoretically analyzes and practically illustrates how a stimulating environment supports children’s musical development within the real-world context of a preschool institution. Drawing on the developmental-psychological frameworks of Ksenija Mirković Radoš (2010), the paper examines the specificities of musical development in children aged two to six, tracking their transition from spontaneous sensorimotor play and sound exploration to more complex forms of musical expression. Through the lens of the methodology of music education, the real-world context is presented as a space for learning and discovery, where learning occurs naturally through situations inspired by the environment itself. The paper offers concrete, practical examples for implementing music activities, demonstrating how they develop spontaneously and integratedly within the stimulating environment of the kindergarten.

In the concluding discussion, using a comparative method with the home environment, the paper argues why the institutional environment is superior for developing musical potential. It highlights that the preschool offers the social dynamics of a peer group, greater spatial diversification, and the availability of specific materials, which collectively enable richer interaction, co-construction of meaning through sound, and a higher degree of child autonomy.

Keywords: space as a third teacher, musical development, real-world context, music activities, preschool institution.

Мр Драгана Фрфулановић*, предавач

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока технолошко уметничка школа Лесковац

ОД ФРЕСКЕ ДО МУЗЕЈСКОГ ЕКСПОНАТА КАО ЕДУКАТИВНОГ ИЗВОРА: ПРИМЕРИ ИЗ ИСТОРИЈСКОГ МУЗЕЈА СРБИЈЕ

Резиме: Одећа и накит српског племства представљају трајни визуелни запис о духу времена, чија симболика данас захтева нове приступе тумачења како би постала разумљива младим генерацијама. Полазећи од тезе да су портрети на фрескама, услед оштећености и стилизованости, често тешко читљиви као извори информација за савремену публику, рад указује на јаз између историјског документа и перцепције младих. Аутор истражује улогу музејског експоната као живог едукативног извора који превазилази ограничења дводимензионалног приказа. Анализом изабраних примера из поставке Историјског музеја Србије, рад демонстрира како реконструкција и материјализација средњовековних предмета омогућавају младима да декодирају „језик моћи“ прошлости, успостављајући везу између визуелног идентитета некадашњег племства и савремених образаца представљања.

Циљ рада је да се укаже на важност музејске интерпретације у процесу визуелног описмењавања младих и разумевања континуитета културне баштине.

Кључне речи: средњовековни костим, визуелна симболика, Историјски музеј Србије, едукација младих, визуелно описмењавање, музејски експонат.

* dfrfulanovic@gmail.com

Dragana Frfulanović

**FROM FRESCO TO MUSEUM EXHIBIT AS AN EDUCATIONAL
SOURCE: EXAMPLES FROM THE HISTORICAL MUSEUM OF
SERBIA**

Abstract: The clothing and jewelry of the Serbian nobility represent a lasting visual record of the spirit of the time, whose symbolism today requires new methods of interpretation to become comprehensible to younger generations. Starting from the premise that portraits on frescoes, due to their damage and stylization, are often difficult to read as sources of information for the contemporary public, this paper highlights the gap between historical documents and the perception of young people. The author explores the role of the museum exhibit as a living educational resource that transcends the limitations of two-dimensional depiction. Through an analysis of selected examples from the permanent exhibition of the Historical Museum of Serbia, the paper demonstrates how the reconstruction and materialization of medieval artifacts enable young people to decode the „language of power“ of the past, establishing a connection between the visual identity of the former nobility and contemporary patterns of self-presentation.

The aim of the paper is to emphasize the importance of museum interpretation in the process of visual literacy for young people and the understanding of the continuity of cultural heritage.

Keywords: medieval costume, visual symbolism, Historical Museum of Serbia, youth education, visual literacy, museum exhibit.

Маја Севић*, председница удружења
Удружење за неговање традиције Вишња

ЕДУКАЦИЈА КРОЗ ТРАДИЦИЈУ: СТУДИЈА СЛУЧАЈА РАДИОНИЦЕ СТАРИХ ЗАНАТА ЗА ДЕЦУ

Резиме: У савременом друштвеном и културном контексту све је израженија потреба за очувањем традиционалних вредности и њиховим приближавањем младима кроз савремене облике едукације. Традиционални занати, као део нематеријалног културног наслеђа, представљају значајан простор за развој креативности, практичних вештина и међугенерациског повезивања.

Рад представља студију случаја једног удружења које кроз организацију радионица старих заната повезује традицију и младе до 25 година. У оквиру радионица учесници су имали прилику да се упознају са основама традиционалних заната као што су ткање, вез, пуствовање вуне, сликање на стаклу, израда сапуна, израда свећа и рад на грнчарском точку. Поред кратког упознавања са историјатом заната и традиционалним техникама рада, млади су активно учествовали у изради сопствених предмета, стичући на тај начин прва практична искуства и вештине.

Овакве активности доприносе развоју креативности, стрпљења, фине моторике и осећаја припадности културном наслеђу, али и подстичу активно учешће младих у очувању традиције. Стари занати се на овај начин препознају као значајан ресурс савременог неформалног образовања и културне едукације младих.

Кључне речи: традиционални занати, културно наслеђе, млади, неформално образовање, креативност, едукација кроз традицију.

* udruzenjevisnja@gmail.com

EDUCATION THROUGH TRADITION: A CASE STUDY OF A WORKSHOP OF OLD CRAFTS FOR CHILDREN

Abstract: In the contemporary social and cultural context, there is an increasing need to preserve traditional values and bring them closer to young people through modern forms of education. Traditional crafts, as part of intangible cultural heritage, represent an important space for the development of creativity, practical skills, and intergenerational connection.

This paper presents a case study of an association that connects tradition and young people up to the age of 25 through workshops dedicated to traditional crafts. Within these workshops, participants had the opportunity to become familiar with the basics of traditional crafts such as weaving, embroidery, wool felting, glass painting, soap making, candle making, and pottery wheel work. In addition to learning about the history of crafts and traditional techniques, participants actively took part in creating their own handmade objects, thereby gaining their first practical experiences and skills.

Such activities contribute to the development of creativity, patience, fine motor skills, and a sense of belonging to cultural heritage, while also encouraging the active participation of young people in preserving tradition. In this way, traditional crafts are recognized as an important resource for contemporary non-formal education and cultural education of young people.

Keywords: traditional crafts, cultural heritage, youth, non-formal education, creativity, education through tradition.

РАНА КУЛТУРНА ЕДУКАЦИЈА КРОЗ ПРИЧЕ О КОМПОЗИТОРИМА: ИНТЕГРАТИВНИ ПРИСТУП УПОЗНАВАЊА УМЕТНОСТИ, ИСТОРИЈЕ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У ПРЕДШКОЛСКОМ УЗРАСТУ

Резиме: Савремени приступи васпитању и образовању све више наглашавају значај ране културне едукације као основе за развој културне писмености, естетске осетљивости и позитивног односа према уметности. У том контексту, музичко васпитање и рана музичка стимулација и едукација представљају значајан простор за упознавање деце са културним наслеђем, не само кроз слушање музике, већ и кроз разумевање друштвеног и историјског контекста њеног настанка.

У раду се приказује интегративни модел ране културне едукације заснован на наративном приступу, у оквиру којег се деца узраста од 2 до 7 година упознају са животом и стваралаштвом композитора кроз приче, анегдоте, историјске околности, уметничка дела и активно музичко искуство. Полазећи од развојних карактеристика деце раног узраста, биографски и историјски садржаји прилагођавају се њиховим когнитивним могућностима и интересовањима, чиме се апстрактни појмови приближавају кроз конкретне ситуације, емоције и доживљаје.

Поред упознавања са репрезентативним музичким делима, овакав приступ омогућава повезивање музике са историјом, књижевношћу и свакодневним животом људи у различитим епохама. На тај начин подстичу се радозналост, машта, развој говора, способност слушања, памћења и успостављања међусобних веза између различитих садржаја. Истовремено, деца стичу прва искуства о културном континуитету и значају уметничког наслеђа за савремено друштво.

Рад је заснован на практичним искуствима реализације едукативних програма и радионица са децом предшколског узраста и указује на могућности примене наративног и интердисциплинарног приступа у развоју културних компетенција од најранијег узраста.

Кључне речи: рана културна едукација, музичко васпитање, културно наслеђе, композитори, интердисциплинарни приступ.

* info@muzickaradionocabimbam.com

**EARLY CULTURAL EDUCATION THROUGH STORIES ABOUT
COMPOSERS: AN INTEGRATIVE APPROACH TO LEARNING
ABOUT ART, HISTORY AND CULTURAL HERITAGE IN
PRESCHOOL AGE**

Abstract: Contemporary approaches to education increasingly emphasize the importance of early cultural education as a foundation for the development of cultural literacy, aesthetic sensitivity, and a positive attitude toward the arts. In this context, music education, as well as early musical stimulation and learning, provides a valuable framework for introducing children to cultural heritage, not only through listening to music but also through understanding the social and historical contexts in which it was created.

This paper presents an integrative model of early cultural education based on a narrative approach, through which children aged 2 to 7 become acquainted with the lives and works of composers through stories, anecdotes, historical circumstances, artistic achievements, and active musical experiences. Taking into account the developmental characteristics of young children, biographical and historical content is adapted to their cognitive abilities and interests, allowing abstract concepts to be understood through concrete situations, emotions, and personal experiences.

In addition to familiarizing children with representative musical works, this approach enables connections between music, history, literature, and the everyday lives of people in different historical periods. Such experiences encourage curiosity, imagination, language development, listening skills, memory, and the ability to establish meaningful connections between different areas of knowledge. At the same time, children gain their first insights into cultural continuity and the significance of artistic heritage in contemporary society.

The paper is based on practical experience gained through educational programs and workshops, conducted with preschool children and highlights the potential of narrative and interdisciplinary approaches in fostering cultural competencies from the earliest age.

Keywords: early cultural education, music education, cultural heritage, composers, interdisciplinary approach.

Зорица Стојковић*, васпитач

ПУ „Пчелица Маја“, Косовска Каменица

Сања Станковић, васпитач

ПУ „Пчелица Маја“, Косовска Каменица

Драгана Филиповић, васпитач

ПУ „Пчелица Маја“, Косовска Каменица

ПОЗОРИШТЕ У ВРТИЋУ У РАЗВИЈАЊУ РЕАЛНОГ ПРОГРАМА: ДОПРИНОС РАЗВОЈУ ДЕЦЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ВАСПИТАЧА – ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ

Резиме: Овај рад разматра значај позоришта у вртићу као важног сегмента у реализацији развојног програма усмереног на целовит развој деце и на јачање професионалних компетенција васпитача. Позоришне активности представљају подстицајно средство за развој деље маште, креативности, комуникацијских способности и социјалних вештина. Кроз драмску игру, улоге и сценски израз, деца имају прилику да истражују свет око себе, изражавају осећања и ставове, развијају самопоуздање и уче да сарађују са вршњацима.

У савременом васпитно-образовном раду позориште има значајну улогу у интегрисаном приступу учењу, јер омогућава повезивање различитих области развоја и учења кроз искуствене и креативне активности. Укључивање позоришних садржаја у свакодневни рад доприноси развоју језичких, когнитивних, емоционалних и моторичких способности деце, као и неговању културних вредности и естетског доживљаја.

Посебна пажња посвећена је улози васпитача у планирању, организацији и реализацији позоришних активности. Васпитач кроз овај процес развија професионалне компетенције које се односе на креативно осмишљавање подстицајног окружења, примену савремених метода рада, сарадњу са децом, родитељима и локалном заједницом, као и континуирано стручно усавршавање. Рад ће кроз примере из праксе указати на могућности и добробити примене позоришта у вртићу, као и на његов допринос квалитетнијем васпитно-образовном процесу и развоју компетенција свих учесника.

Кључне речи: позориште у вртићу, развојни програм, деље развој, креативност, драмска игра, професионалне компетенције васпитача, интегрисано учење, васпитно-образовни рад.

* zorica.stojkovic1978@gmail.com

**Zorica Stojković
Sanja Stanković
Dragana Filipović**

**THEATER IN KINDERGARTEN WITHIN THE DEVELOPMENT
OF A REAL PROGRAM: CONTRIBUTION TO CHILD
DEVELOPMENT AND PROFESSIONAL COMPETENCES OF
PRESCHOOL TEACHERS – A CASE STUDY FROM PRACTICE**

Abstract: This paper discusses the importance of theater in kindergarten as a vital segment in implementing a developmental program aimed at the holistic development of children and strengthening the professional competences of preschool teachers. Theater activities serve as a stimulating tool for developing children's imagination, creativity, communication abilities, and social skills. Through dramatic play, role-playing, and stage expression, children have the opportunity to explore the world around them, express feelings and attitudes, develop self-confidence, and learn to collaborate with their peers.

In contemporary educational practice, theater plays a significant role in an integrated approach to learning, as it enables the connection of different areas of development and learning through experiential and creative activities. Incorporating theater content into daily work contributes to the development of children's linguistic, cognitive, emotional, and motor skills, as well as fostering cultural values and aesthetic appreciation.

Special attention is dedicated to the role of the preschool teacher in planning, organizing, and implementing theater activities. Through this process, the teacher develops professional competences related to creatively designing a stimulating environment, applying contemporary methods of work, collaborating with children, parents, and the local community, as well as continuous professional development. Using examples from practice, this paper will highlight the possibilities and benefits of implementing theater in kindergarten, as well as its contribution to a higher-quality educational process and the development of competences for all participants.

Keywords: theater in kindergarten, developmental program, child development, creativity, dramatic play, professional competences of preschool teachers, integrated learning, educational work.

III

ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ И ОБРАЗОВАЊЕ

III

PRESCHOOL EDUCATION

CREATING CREATIVITY IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH FREE PLAY AS A MODERN EDUCATIONAL APPROACH

Abstract: Creativity represents one of the most important components of holistic development in preschool children. Free play, as a spontaneous and child-directed activity, provides numerous opportunities for the expression of imagination, creative thinking, and socio-emotional development. This paper aims to present the role and importance of free play in fostering creativity among children aged 4–5 years.

The study is based on practical experience conducted in a preschool setting, where children's activities during free play were observed and analyzed. Through different play corners (construction corner, role-play corner, and art corner), children were able to create imaginary situations, experiment with various materials, and develop original ideas.

The results indicate that free play has a direct impact on the development of creativity by encouraging initiative, flexibility in thinking, and problem-solving skills. The educator's role in this process is supportive and facilitative, creating a rich and stimulating environment without directly interfering in children's play.

In conclusion, free play remains one of the most effective tools for developing creativity in early childhood education and should have an essential place in educational planning.

Keywords: creativity, free play, preschool education, children aged 4–5, imagination development

* luma.kastriot@gmail.com

НЕГОВАЊЕ КРЕАТИВНОСТИ КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА КРОЗ СЛОБОДНУ ИГРУ КАО САВРЕМЕНИ ПРИСТУП ОБРАЗОВАЊУ

Резиме: Креативност представља једну од најважнијих компоненти целокупног развоја деце у предшколском узрасту. Слободна игра, као спонтана и дететом вођена активност, пружа бројне могућности за изражавање маште, креативног мишљења и социо-емоционалног развоја. Циљ овог рада је да прикаже улогу и значај слободне игре у подстицању креативности код деце узраста 4–5 година.

Рад се заснива на практичном искуству реализованом у вртићком окружењу, где су посматране и анализиране активности деце током слободне игре. Кроз различите центре игре (грађевински центар, центар за игре улога и ликовни центар), деца су имала прилику да креирају имагинарне ситуације, експериментишу са различитим материјалима и развијају оригиналне идеје.

Резултати показују да слободна игра директно утиче на развој креативности, подстичући иницијативу, флексибилност у мишљењу и способност решавања проблема. Улога васпитача у овом процесу је подржавајућа и фасилитаторска, кроз креирање богатог и стимулативног окружења без директног мешања у деčју игру.

Закључно, слободна игра остаје једно од најефикаснијих средстава за развој креативности у предшколском образовању и треба да заузме важно место у планирању васпитно-образовних активности.

Кључне речи: креативност, слободна игра, предшколско образовање, деца узраста 4–5 година, развој маште.

Др сци. Бранко Медић*, проф. с. с.

Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, Суботица

Др сци. Сања Николић, проф. с. с.

Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера, Суботица

ДИГИТАЛНА ДИДАКТИЧКА СРЕДСТВА У РАЗВОЈУ РАНИХ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА: МОГУЋНОСТИ ИНТЕГРАЦИЈЕ СА ТРАДИЦИОНАЛНИМ МЕТОДИЧКИМ ПРИСТУПИМА

Резиме: Савремени развој дигиталних дидактичких средстава отворио је нове могућности у подстицању раних математичких појмова код деце предшколског узраста, међутим њихова педагошки оправдана примена није самоочигледна и претпоставља систематско методичко промишљање – како у погледу избора конкретних средстава, тако и у погледу њиховог односа према традиционалним манипулативним материјалима. У овом раду, утемељеном на систематском прегледу релевантне стручне и научне литературе објављене у периоду од 2012. до 2025. године, разматра се улога дигиталних дидактичких средстава у развоју четири кључна подручја раних математичких појмова: развоја појма броја, геометрије и просторног разумевања, мерења и упоређивања, те уочавања правилности и образаца. Са становишта методичке класификације, анализирана су три најзаступљенија типа дигиталних средстава у раду са децом узраста од три до шест година – апликације за таблет-уређаје, интерактивне табле и образовни роботи са програмабилним играчкама – и за сваки тип идентификоване су специфичне педагошке предности, структурна ограничења и конкретне могућности интеграције са традиционалним конкретним материјалима и играчким ситуацијама. На основу синтезе налаза предложен је интегративни методички оквир утемељен на четири темељна принципа: принципу „прво конкретно, затим дигитално“, принципу активног посредовања васпитача, принципу контекстуализације у широј пројектној активности и принципу развојне примерености. Посебно је истакнута пресудна улога васпитача као посредника и квалитет његовог дидактичког присуства, без ког дигитално средство остаје на нивоу површинске манипулације. Рад је теоријско-методичког карактера и намењен је васпитачима, стручним сарадницима у предшколској установи и студентима струковних студија за образовање васпитача.

Кључне речи: дигитална дидактичка средства, рана математика, предшколски узраст, интегративни методички приступ, посредовање васпитача.

* brankomedic@vsovsu.rs

Branko Medić
Sanja Nikolić

DIGITAL DIDACTIC RESOURCES IN THE DEVELOPMENT OF EARLY MATHEMATICAL CONCEPTS IN PRESCHOOL CHILDREN: POSSIBILITIES OF INTEGRATION WITH TRADITIONAL METHODOLOGICAL APPROACHES

Abstract: The contemporary development of digital didactic tools has opened new possibilities for fostering early mathematical concepts in preschool-aged children; however, their pedagogically grounded use is not self-evident and requires systematic methodical consideration — both with regard to the selection of concrete tools and to their relationship with traditional manipulative materials. Based on a systematic review of relevant professional and scientific literature published between 2012. and 2025, this paper examines the role of digital didactic tools in the development of four key areas of early mathematical concepts: number concept, geometry and spatial understanding, measurement and comparison, and the recognition of patterns and regularities. From the standpoint of methodical classification, three most widespread types of digital tools used with children aged three to six are analyzed — tablet applications, interactive whiteboards, and educational robots with programmable toys — and for each type, specific pedagogical advantages, structural limitations, and concrete possibilities for integration with traditional concrete materials and play-based situations are identified. Drawing on the synthesis of findings, an integrative methodical framework is proposed, grounded in four fundamental principles: the principle of „concrete first, then digital”, the principle of the preschool teacher’s active mediation, the principle of contextualization within broader project activities, and the principle of developmental appropriateness. Particular emphasis is placed on the decisive role of the preschool teacher as a mediator and the quality of his or her didactic presence, without which a digital tool remains at the level of surface manipulation. The paper is theoretical-methodical in character and is intended for preschool teachers, professional associates in preschool institutions, and students of vocational studies for the education of preschool teachers.

Keywords: digital didactic tools, early mathematics, preschool age, integrative methodical approach, teacher mediation.

Марија Крстић Радојковић*, мастер васпитач; докторанд
Универзитет у Крагујевцу
Факултет педагошких наука у Јагодини

МОДУЛАРНО ДИДАКТИЧКО СРЕДСТВО „АУДИОПРОГРАМАТОР“ У ФУНКЦИЈИ РАНОГ РАЗВОЈА АЛГОРИТАМСКЕ ПИСМЕНОСТИ И АУДИТИВНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ КОД ПРЕДШКОЛЦА

Резиме: Савремени приступ предшколском васпитању и образовању поставља дете у улогу активног учесника и истраживача који кроз игру и манипулацију материјалима развија сложене когнитивне вештине. У контексту изградње подстицајне средине за учење, развијање професионалних компетенција васпитача огледа се и кроз способност креирања иновативних, отворених и вишефункционалних дидактичких средстава која одговарају на развојне потребе савременог детета.

Овај рад приказује ауторско дидактичко средство под називом „Аудиопрограматор“ – модуларну платформу дизајнирану с циљем увођења деце предшколског узраста у основе алгоритамског размишљања и програмирања без употребе екрана (unplugged coding), уз симултано подстицање аудитивне перцепције и дискриминације. Средство се састоји од преносиве табле са мрежом поља и сета заменљивих, акустичних модула који интегришу квалитетне звучне елементе (као што су калимба, стона звона, чинеле и механички тастери и сл). Коришћењем пратећих визуелних картица са кодовима (шемама), дете кроз игру добија задатак да планира, конструише и „изврши“ звучну секвенцу (алгоритам), превлачећи ударљику преко постављених модула.

Кључна предност и иновативност овог средства огледа се у његовој модуларности и снажном инклузивном потенцијалу. Због изражене тактилне и акустичне повратне информације, „Аудиопрограматор“ је високо примењив у индивидуализацији рада и подршци деци са сметњама у развоју (посебно код деце са оштећењем вида или из спектра аутизма). У раду су приказани методички кораци увођења овог средства у васпитну групу, начини градације задатака кроз нивое сложености, као и квалитативна анализа евалуације примене у пракси, која потврђује висок ниво дечје аутономије, решавања проблема и социо-емоционалне добробити током игре.

Кључне речи: Аудиопрограматор, алгоритамска писменост, аудитивна дискриминација, модуларно дидактичко средство, савремени приступи, инклузија.

* marijakrstic016@hotmail.com

THE MODULAR DIDACTIC TOOL “AUDIOPROGRAMMER” IN THE DEVELOPMENT OF EARLY ALGORITHMIC LITERACY AND AUDITORY DISCRIMINATION IN PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: Contemporary approaches to preschool education place the child in the role of an active participant and explorer who, through play and manipulation of materials, develops complex cognitive skills. In the context of building a stimulating learning environment, the development of professional competencies among preschool teachers is also reflected in their ability to create innovative, open-ended, and multifunctional didactic materials that respond to the developmental needs of the contemporary child.

This paper presents an original didactic tool called the „Audioprogrammer“ – a modular platform designed to introduce preschool-aged children to the fundamentals of algorithmic thinking and screen-free programming (unplugged coding), while simultaneously stimulating auditory perception and discrimination. The tool consists of a portable board with a grid of fields and a set of interchangeable acoustic modules that integrate quality sound elements (such as a kalimba, desk bells, cymbals, and mechanical keys, etc). Using accompanying visual cards with codes (schemas), the child is tasked – through play – with planning, constructing, and „executing“ a sound sequence (algorithm) by sliding a striker across the arranged modules.

The key advantage and innovation of this tool lies in its modularity and strong inclusive potential. Due to its pronounced tactile and acoustic feedback, the „Audioprogrammer“ is highly applicable in individualized work and in supporting children with developmental disabilities (particularly children with visual impairments or those on the autism spectrum). The paper presents the methodological steps for introducing this tool into a preschool group, approaches to task gradation across levels of complexity, as well as a qualitative evaluation analysis of its practical application – which confirms a high level of children's autonomy, problem-solving, and socio-emotional well-being during play.

Keywords: Audioprogrammer, algorithmic literacy, auditory discrimination, modular didactic tool, contemporary approaches, inclusion.

Мр Марија Мојовић Филиповић*, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Милена Јевтић, васпитач

ПУ „Пчелица Маја”, Косовска Каменица

ЛУТКА КАО ДИДАКТИЧКО СРЕДСТВО У САВРЕМЕНОМ ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ: КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА И РАЗВОЈ ДЕЧЈИХ СПОСОБНОСТИ

Резиме: Лутка представља важно дидактичко средство у раду са децом предшколског узраста, јер подстиче интегрисани развој дејких способности и комуникацију међу децом и одраслима. Она доприноси активном учешћу детета у процесу учења, чији се значај наглашава у савременим приступима предшколском васпитању и образовању.

Циљ рада је да укаже на могућности које лутка пружа у савременој васпитно-образовној пракси кроз анализу теоријских полазишта о улози лутке у предшколском васпитању и примере из праксе, као и да истакне значај професионалних компетенција васпитача за њену успешну употребу. Укључивање лутке у процес рада са децом може подстаћи сарадњу, стварање пријатне атмосфере, поверење и блискост међу децом и између деце и васпитача. Због тога је важно да васпитач препозна прави тренутак и адекватан начин употребе лутке у свакодневним ситуацијама у предшколској установи.

Кључне речи: лутка, дидактичко средство, предшколско васпитање, компетенције васпитача, развој дејких способности, игра и учење.

* marijamojovic@yahoo.com

**Marija Mojović Filipović
Milena Jevtić**

THE PUPPET AS A DIDACTIC TOOL IN CONTEMPORARY PRESCHOOL EDUCATION: PRESCHOOL TEACHERS' COMPETENCIES AND THE DEVELOPMENT OF CHILDREN'S ABILITIES

Abstract: A puppet is an important didactic tool in working with preschool children, as it encourages the integrated development of children's abilities and enhances communication between children and adults. It contributes to children's active participation in the learning process, whose importance is emphasized in contemporary approaches to preschool education and care.

The aim of this paper is to highlight the opportunities that puppets provide in contemporary educational practice through an analysis of theoretical perspectives on the role of puppets in preschool education, as well as examples from practice. In addition, the paper emphasizes the importance of teachers' professional competencies for the successful use of puppets in educational settings. Incorporating puppets into activities with children can foster cooperation, create a positive and supportive atmosphere, and promote trust and closeness among children, as well as between children and educators. Therefore, it is important for teachers to recognize the appropriate moments and effective ways to use puppets in everyday situations within preschool institutions.

Keywords: puppet, didactic tool, preschool education, teachers' competencies, development of children's abilities, play and learning.

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАЊЕ И РАД СА ДЕЦОМ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ – ИЗАЗОВИ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ПРАКСЕ И ПРИМЕРИ ДОБРЕ ПРАКСЕ

Резиме: Савремено друштво поставља пред васпитно-образовни систем захтев за остваривање једнаких могућности за свако дете, без обзира на његове индивидуалне способности и развојне карактеристике. Инклузивно образовање представља један од најзначајнијих савремених приступа у васпитно-образовном раду, чији је циљ укључивање деце са сметњама у развоју у редован систем васпитања, образовања и социјализације. У том процесу кључну улогу имају васпитачи, чије професионалне компетенције значајно утичу на квалитет инклузивне праксе.

Рад се бави анализом компетенција које су неопходне васпитачима за успешан рад у инклузивном окружењу, са посебним освртом на педагошке, комуникацијске, емоционалне и интеркултуралне компетенције. Посебна пажња посвећена је способности васпитача да препознају индивидуалне потребе деце, прилагоде методе рада и остваре сарадњу са породицом и стручним сарадницима.

Поред теоријског разматрања инклузивног образовања, рад указује на изазове са којима се васпитачи сусрећу у професионалној пракси, као што су недовољна стручна припрема, недостатак материјалних и кадровских ресурса, преоптерећеност административним обавезама и потреба за континуираним стручним усавршавањем. Истовремено, представљени су примери добре праксе који потврђују да квалитетна сарадња између васпитача, родитеља и стручних сарадника доприноси успешној инклузији и развоју потенцијала сваког детета.

Закључује се да развој професионалних компетенција васпитача представља основни предуслов за унапређивање инклузивног образовања и стварање подстицајног, прихватајућег и равноправног окружења за сву децу.

Кључне речи: инклузивно образовање, деца са сметњама у развоју, компетенције васпитача.

* ps.tatjana.stosic@gmail.com

**COMPETENCIES OF TEACHERS FOR INCLUSIVE EDUCATION
AND WORKING WITH CHILDREN WITH DEVELOPMENTAL
DISABILITIES – CHALLENGES OF PROFESSIONAL PRACTICE
AND EXAMPLES OF GOOD PRACTICE**

Abstract: Modern society places a demand on the educational system to achieve equal opportunities for every child, regardless of their individual abilities and developmental characteristics. Inclusive education is one of the most important modern approaches in educational work, the goal of which is to include children with developmental disabilities in the regular system of upbringing, education and socialization. In this process, teachers play a key role, whose professional competencies significantly influence the quality of inclusive practice.

The paper analyzes the competencies that teachers need to successfully work in an inclusive environment, with special attention to pedagogical, communication, emotional and intercultural competencies. Special attention is paid to the ability of teachers to recognize the individual needs of children, adapt work methods and establish cooperation with families and professional associates.

In addition to the theoretical consideration of inclusive education, the paper points out the challenges that teachers face in professional practice, such as insufficient professional preparation, lack of material and human resources, overload with administrative obligations and the need for continuous professional development. At the same time, examples of good practice are presented that confirm that high-quality cooperation between educators, parents and professional associates contributes to successful inclusion and the development of the potential of each child.

It is concluded that the development of professional competencies of teachers is a basic prerequisite for improving inclusive education and creating a stimulating, accepting and equal environment for all children.

Keywords: inclusive education, children with disabilities, teacher competencies.

Маја Арсић*, проф. математике и рачунарства
Гимназија Косовска Каменица

Др Милена Богдановић, проф. с. с.
Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

ОД ИГРЕ ДО ЛОГИКЕ: ДИГИТАЛНО ПОДРЖАНО И ИНКЛУЗИВНО УЧЕЊЕ ГЕОМЕТРИЈСКИХ ПОЈМОВА У ПРЕДШКОЛСКОМ ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ

Резиме: Рани развој математичких способности, посебно у домену геометријских појмова, представља важан сегмент целовитог развоја детета предшколског узраста. У савременом контексту предшколског образовања, учење облика, тела, величина и просторних односа све више се реализује кроз игру, уз подршку информационо-комуникационих технологија (ИКТ) и примену инклузивних приступа. Циљ рада је да укаже на значај интеграције дигиталних алата и инклузивне праксе у развоју логичког и просторног мишљења код деце.

У раду се разматрају могућности примене интерактивних дигиталних садржаја у усвајању основних геометријских појмова (облици, геометријска тела, оријентација у простору), прилагођених деци различитих способности и потреба. Посебан акценат стављен је на улогу васпитача у креирању подстицајног окружења, као и на развој њихових професионалних компетенција: дигиталне писмености, педагошке флексибилности, способности индивидуализације наставе и примене инклузивних стратегија. ИКТ алати омогућавају визуализацију, интеракцију и диференцијацију активности, чиме се подстиче активна улога детета у процесу учења.

Закључак указује да повезивање игре, дигиталних технологија и инклузивног приступа доприноси развоју функционалних математичких знања и логичког мишљења. Оснаживање васпитача за примену савремених метода представља кључни предуслов за квалитетно и доступно образовање за сву децу.

Кључне речи: геометријски појмови, предшколско васпитање и образовање, инклузија, ИКТ, логичко мишљење, професионалне компетенције васпитача, дигиталне компетенције.

* naskovicmaja@gmail.com

Maja Arsić
Milena Bogdanović

FROM PLAY TO LOGIC: DIGITALLY SUPPORTED AND INCLUSIVE LEARNING OF GEOMETRIC CONCEPTS IN PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: The early development of mathematical abilities, particularly in the domain of geometric concepts, represents an important aspect of the holistic development of preschool children. In the contemporary context of early childhood education, learning about shapes, geometric solids, sizes, and spatial relationships is increasingly carried out through play, supported by information and communication technologies (ICT) and the application of inclusive approaches. The aim of this paper is to highlight the importance of integrating digital tools and inclusive practices in the development of children's logical and spatial thinking.

The paper explores the possibilities of applying interactive digital content in the acquisition of basic geometric concepts (shapes, geometric solids, spatial orientation), adapted to children with diverse abilities and needs. Special emphasis is placed on the role of the teacher in creating a stimulating environment, as well as on the development of their professional competencies: digital literacy, pedagogical flexibility, the ability to individualize instruction, and the application of inclusive strategies. ICT tools enable visualization, interaction, and differentiation of activities, thereby encouraging the child's active role in the learning process.

The conclusion indicates that the integration of play, digital technologies, and inclusive approaches contributes to the development of functional mathematical knowledge and logical thinking. Empowering teachers to apply contemporary methods represents a key prerequisite for ensuring quality and accessible education for all children.

Keywords: geometric concepts, early childhood education, inclusion, ICT, logical thinking, teachers' professional competencies, digital competencies.

Др Соња Величковић*, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Александра Милошевић, проф. с. с.

Академија васпитачко-медицинских струковних студија, Крушевац

Одсек васпитачких студија Алексинац

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА КАО ПОДРШКА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОЈ ПРАКСИ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

Резиме: Савремени образовни контекст обележен је интензивним развојем дигиталних технологија и вештачке интелигенције (AI), које све више утичу на организацију и квалитет васпитно-образовног рада. Овај рад анализира дидактичко-методичке потенцијале примене вештачке интелигенције у предшколском васпитању и образовању.

Циљ рада је да се, кроз теоријску анализу, прикажу могућности, ограничења и етичке импликације примене AI алата у пракси васпитача. Посебан акценат стављен је на улогу васпитача као рефлексивног практичара и медијатора у процесу учења. Рад полази од става да вештачка интелигенција може допринети унапређивању педагошког планирања, реализације и евалуације, али не може заменити васпитача.

Кључне речи: вештачка интелигенција, предшколско васпитање, дидактичко-методичке иновације, дигиталне компетенције дигиталне технологије.

* svelickovic.sv@gmail.com

Sonja Veličković
Aleksandra Milošević

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS SUPPORT TO EDUCATIONAL PRACTICE IN PRESCHOOL INSTITUTIONS

Abstract: The contemporary educational context is characterized by the intensive development of digital technologies and artificial intelligence (AI), which increasingly influence the organization and quality of educational work. This paper analyzes the didactic and methodological potential of applying artificial intelligence in preschool education.

The aim of the paper is to present, through theoretical analysis, the possibilities, limitations, and ethical implications of using AI tools in teachers' practice. Special emphasis is placed on the role of the teacher as a reflective practitioner and mediator in the learning process. The paper starts from the standpoint that artificial intelligence can contribute to the improvement of pedagogical planning, implementation, and evaluation, but cannot replace the teacher.

Keywords: artificial intelligence, preschool education, didactic-methodological innovations, digital competencies, digital technologies.

Маст. Маја Филиповић*, наст. страног језика

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Јелена Рајовић, проф. с. с.

Академија струковних студија косовско метохијска

Часлав Стоиљковић, асистент

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац

Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

УЧЕЊЕ КРОЗ ИГРУ У НАСТАВИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ДЕЦУ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Резиме: У савременом предшколском образовању, учење засновано на игри сматра се једним од најефикаснијих приступа у раду са децом раног узраста. Будући да деца предшколског узраста природно уче кроз интеракцију, покрет и истраживање, игра ствара подстицајно окружење које подржава како когнитивни развој, тако и рано усвајање језика. Циљ овог рада јесте да испита улогу и значај учења заснованог на игри у настави енглеског језика за децу предшколског узраста, као и да истакне предности савремених наставних приступа у раном учењу језика.

У раду се разматрају карактеристике деце раног узраста и значај примене игара, песама, причања прича, играња улога и активности заснованих на покрету у настави енглеског језика. Посебна пажња посвећена је улози васпитача у креирању мотивишућег и детету прилагођеног окружења за учење које подстиче комуникацију, креативност и активно учешће деце. Рад такође наглашава значај професионалних компетенција васпитача, укључујући креативност, комуникацијске вештине, управљање групом и способност примене савремених наставних метода у предшколској пракси.

Резултати представљени у овом раду указују на то да активности засноване на игри позитивно утичу на мотивацију деце, развој вокабулара, изговор и самопоуздање у употреби страног језика. Поред тога, савремени приступи засновани на игри доприносе развоју социјалне интеракције и позитивних ставова према учењу језика од најранијег узраста. У закључку рада истиче се да учење засновано на игри представља суштински елемент успешне ране наставе енглеског језика и важну компоненту савременог предшколског образовања.

Кључне речи: учење засновано на игри, предшколско образовање, настава енглеског језика, деца раног узраста.

* maja.hello81@gmail.com

**Maja Filipović
Jelena Rajović
Časlav Stoiljković**

PLAY-BASED LEARNING IN TEACHING ENGLISH TO PRESCHOOLERS

Abstract: In contemporary preschool education, play-based learning is considered one of the most effective approaches to teaching young children. Since preschool children learn naturally through interaction, movement, and exploration, play creates a stimulating environment that supports both cognitive development and early language acquisition. The aim of this paper is to examine the role and importance of play-based learning in teaching English to preschool children and to highlight the benefits of contemporary teaching approaches in early language education.

The paper discusses the characteristics of young learners and the significance of using games, songs, storytelling, role-play, and movement activities in English language teaching. Special attention is given to the role of preschool teachers in creating motivating and child-centered learning environments that encourage communication, creativity, and active participation. The paper also emphasizes the importance of professional competencies, including creativity, communication skills, classroom management, and the ability to apply modern teaching methods in preschool practice.

The findings presented in this paper indicate that play-based activities positively influence children's motivation, vocabulary development, pronunciation, and confidence in using a foreign language. Furthermore, contemporary play-based approaches contribute to the development of social interaction and positive attitudes toward language learning from an early age. The paper concludes that play-based learning represents an essential element of effective early English language teaching and an important component of modern preschool education.

Keywords: play-based learning, preschool education, English language teaching, young learners.

ПРОФЕСИОНАЛНО САГОРЕВАЊЕ ВАСПИТАЧА У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВНОМ КОНТЕКСТУ: УЗРОЦИ, ПОСЛЕДИЦЕ И ПРЕВЕНЦИЈА

Резиме: Савремени услови рада у предшколским установама постављају пред васпитаче бројне професионалне изазове који захтевају висок ниво одговорности, емоционалне ангажованости и континуиране прилагодљивости. Повећани захтеви у области васпитно-образовног рада, сарадње са родитељима, административних обавеза и имплементације савремених образовних приступа могу довести до појаве професионалног стреса и развоја синдрома сагоревања. Сагоревање се манифестује кроз емоционалну исцрпљеност, смањено професионално постигнуће и појаву дистанцираности у односу на посао, што значајно утиче на квалитет рада са децом, као и на опште благостање васпитача.

Полазећи од релевантних теоријских приступа, рад има за циљ да анализира најчешће узроке и последице сагоревања васпитача у контексту предшколског васпитања и образовања. Посебан фокус стављен је на утицај организационих фактора, као што су оптерећење послом, недовољна институционална подршка и захтеви који произилазе из сарадње са родитељима, али и на личне факторе, укључујући професионалну мотивацију и индивидуалне стратегије суочавања са стресом. У раду се, такође, разматрају могућности превенције и ублажавања синдрома сагоревања, кроз јачање тимске сарадње, развој професионалних компетенција и обезбеђивање подршке у радном окружењу.

Очекује се да резултати рада допринесу бољем разумевању феномена сагоревања васпитача, као и унапређивању професионалне праксе кроз креирање подстицајнијег и подржавајућег радног окружења у предшколским установама.

Кључне речи: сагоревање, васпитачи, предшколско васпитање, професионални стрес, превенција.

* stevanovicemilija8@gmail.com

TEACHER BURNOUT IN A MODERN EDUCATIONAL CONTEXT: CAUSES, CONSEQUENCES AND PREVENTION

Abstract: Contemporary working conditions in preschool institutions present teachers with numerous professional challenges that require a high level of responsibility, emotional engagement, and continuous adaptability. Increased demands in the areas of educational work, cooperation with parents, administrative duties, and the implementation of modern educational approaches can lead to professional stress and the development of burnout syndrome. Burnout manifests through emotional exhaustion, reduced professional accomplishment, and a sense of detachment from work, significantly affecting the quality of work with children as well as the overall well-being of teachers.

Drawing on relevant theoretical frameworks, this paper aims to analyze the most common causes and consequences of teacher burnout in the context of preschool education. Particular focus is placed on the influence of organizational factors, such as work overload, insufficient institutional support, and demands arising from cooperation with parents, as well as personal factors, including professional motivation and individual stress-coping strategies. The paper also examines possibilities for preventing and mitigating burnout syndrome through strengthening team collaboration, developing professional competencies, and ensuring support within the working environment.

The findings of this paper are expected to contribute to a better understanding of the phenomenon of teacher burnout, as well as to the improvement of professional practice through the creation of a more stimulating and supportive working environment in preschool institutions.

Keywords: burnout, teachers, preschool education, professional stress, prevention.

Др Марија Александровић Стајић*, проф. с. с.

Висока школа струковних студија – СИРМИЈУМ – Сремска Митровица

Др Вида Станисавац Вујчић, проф. с. с.

Висока школа струковних студија – СИРМИЈУМ – Сремска Митровица

ЛИКОВНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА – СТАЊЕ, ИЗАЗОВИ И ПЕРСПЕКТИВЕ У ЗЕМЉАМА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ (СРБИЈА, БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА И СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА)

Резиме: Рад представља теоријску анализу познавања ликовне уметности васпитача у предшколским установама у Србији, у Босни и Херцеговини и у Северној Македонији, са фокусом на методичке и педагошке компетенције васпитача као кључног чиниоца у подстицању ликовног израза деце предшколског узраста.

Савремене теорије указују на то да је предшколски период „критички период“ за развој стваралачких способности деце (Filipović, 2011) и да квалитет подстицаја које васпитач пружа непосредно одређује развој ликовног потенцијала детета. Истраживања Филиповић и Јањевић Поповић (2018) показала су статистички значајне разлике у компетенцијама у зависности од иницијалног образовања васпитача у области ликовне уметности, што се директно одражава на остваривање васпитно-образовних циљева у домену ликовне културе. Слични налази забележени су и у хрватским истраживањима, која бележе значајну разлику између самопроцене важности ликовних компетенција и самопроцене њиховог поседовања, уз изражен недостатак стручног усавршавања у овој области (Bodulić i sur., 2015).

У образовним програмима за васпитаче у Србији, Методика ликовног васпитања заступљена је као обавезан једносеместрални предмет, при чему компетенције васпитача представљају централну вредност у изради циљева и исхода курикулума. Упоредна анализа образовних система у посматраним земљама открива сличне системске недостатке – недовољан обим ликовних садржаја у програмима иницијалног образовања и ограничене могућности стручног усавршавања. На основу прегледа релевантне литературе, закључује се да је неопходна реформа програма образовања васпитача уз увођење систематских механизма доживотног учења у области методике ликовног васпитања.

Кључне речи: ликовне компетенције, васпитач, методика, предшколско образовање.

* mara.aleksandrovic@gmail.com

Marija Aleksandrović Stajić
Vida Stanisavac Vujčić

VISUAL ART COMPETENCES OF PRESCHOOL TEACHERS – STATUS, CHALLENGES AND PROSPECTS IN SOUTHEASTERN EUROPE (SERBIA, BOSNIA AND HERZEGOVINA AND NORTH MACEDONIA)

Abstract: This paper presents a theoretical analysis of visual arts knowledge among preschool teachers in early childhood education institutions in Serbia, Bosnia and Herzegovina, and North Macedonia, with a focus on the methodological and pedagogical competencies of preschool teachers as a key factor in fostering visual arts expression in preschool-aged children.

Contemporary theories indicate that the preschool period constitutes a „critical period” for the development of children’s creative abilities (Filipović, 2011), and that the quality of stimulation provided by the preschool teacher directly determines the development of the child’s visual arts potential. Research by Filipović and Janjević Popović (2018) demonstrated statistically significant differences in competencies depending on the preschool teacher’s initial education in the field of visual arts, which directly affects the achievement of educational goals in the domain of visual arts culture. Similar findings were recorded in Croatian research, which noted a significant discrepancy between self-assessed importance of visual arts competencies and self-assessed possession of those competencies, alongside a pronounced lack of professional development opportunities in this area (Bodulić i sur., 2015).

In teacher education programmes in Serbia, Methodology of Visual Arts Education is included as a compulsory one-semester course, with teacher competencies representing a central value in the development of curriculum aims and outcomes. A comparative analysis of education systems in the countries under examination reveals similar systemic shortcomings – insufficient coverage of visual arts content in initial teacher education programmes and limited opportunities for professional development. On the basis of a review of the relevant literature, it is concluded that reform of preschool teacher education programmes is necessary, accompanied by the introduction of systematic mechanisms for lifelong learning in the field of visual arts education methodology.

Keywords: visual arts competencies, preschool teacher, methodology, preschool education.

Меланија Белић Ивановић*, васпитач

ПУ „Наше дете“, Врање

Андриана Катанчевић, васпитач

ПУ „Наше дете“, Врање

КОМПЕТЕНЦИЈЕ ВАСПИТАЧА – ОД КОНСУЛТОВАЊА ДО ПАРТИЦИПАЦИЈЕ

Резиме: Компетенција савременог васпитача огледа се у вештини, умењу и знању да препозна слушањем и посматрањем детета, његових цртежа, дечијег покрета и игре оно што је за дете важно и смислено. Дете је равноправан саговорник – васпитач не долази са готовим планом који намеће детету већ са „отвореним сценариом“ и даје детету могућност да само одлучује, предлаже, бира чиме ће се бавити. У раду је видљив процес који од консултовања са децом води у партиципацију, односно, доношење одлука. Видљиво је да је дете активни учесник процеса који се догађа САДА и ОВДЕ и који је реалан и смислен за њега и све остале актере. Уместо наметнутих тема (Киша, Инсекти и др.), активности извиру из реалног контекста и из животно практичних ситуација. Васпитач се консултује, бележи шта код деце изазива запитаност и на основу тог интересовања започиње истраживање и проширује га. Разговара са децом о теми која их занима и интересује се и води рачуна да формулација питања омогући деци промишљање и анализу. Васпитач истиче важност дететових идеја и закључивања, а уз све то и фотографише, записује изјаве како би касније анализирао и закључио шта је заправо деци битно и у ком правцу може да усмери истраживање.

Анализирајући изјаве деце које му служе за праћење напредовања детета, унапређује своју праксу кроз саморефлексију или рефлексију са собном колегиницом или са Активом.

Кључне речи: консултовање, партиципација, компетенције, рефлексија, процес.

* melibelic@gmail.com

Milena Belić Ivanović
Adriana Katančević

PRESCHOOL TEACHERS' COMPETENCIES - FROM CONSULTATION TO PARTICIPATION

Abstract: The competence of the contemporary preschool teacher is reflected in the skill, ability, and knowledge to recognize, by listening to and observing the child, the child's drawings, children's movement, and play, what is important and meaningful to the child. The child is an equal interlocutor – the preschool teacher does not come with a ready-made plan that is imposed on the child, but with an „open scenario” and gives the child the opportunity to decide, propose, and choose what to engage in. The paper presents a process that leads from consultation with children to participation, that is, to decision-making. It is evident that the child is an active participant in the process that is taking place HERE and NOW and that is real and meaningful to the child and all the other participants. Instead of imposed topics (Rain, Insects etc.), activities arise from the real context and from practical life situations. The preschool teacher consults with the children, records what arouses curiosity in them, and, based on that interest, begins an investigation and expands it. The preschool teacher talks with the children about the topic that interests them and takes care that the formulation of questions enables the children to reflect and analyze. The preschool teacher emphasizes the importance of the child's ideas and conclusions and, in addition to all this, takes photographs and records statements in order to later analyze and determine what is actually important to the children and in which direction the investigation can be guided.

By analyzing the children's statements, which serve to monitor the child's progress, the preschool teacher improves their practice through self-reflection or reflection with a classroom colleague or the Professional Team.

Keywords: consultation, participation, competencies, reflection, process.

Стана Антић*, дипл. мастер васпитач
ПУ „Колибри“, Коретиште

УЛОГА ЛУТКЕ У ПОДСТИЦАЊУ РАЗВОЈА ГОВОРА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Резиме: Лутка представља значајно дидактичко средство које кроз игру, драматизацију и комуникацију доприноси целовитом развоју детета, а посебно развоју говора деце предшколског узраста.

Предмет овог рада јесте испитивање улоге лутке у подстицању развоју говора деце предшколског узраста, са посебним освртом на ставове васпитача о њеној примени у васпитно-образовном раду.

Циљ истраживања био је да се утврди у којој мери васпитачи препознају значај лутке у: развоју говорних и комуникацијских вештина, богаћењу речника, подстицању креативног изражавања, емоционалног развоја и социјализације деце.

Кључне речи: лутка, развој говора, развој комуникативних вештина, социјализација деце.

* stana-1994@hotmail.com

THE ROLE OF THE PUPPET IN ENCOURAGING THE SPEECH DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: The puppet is an important didactic tool that, through play, dramatization and communication, contributes to the overall development of the child, and especially to the speech development of preschool children.

The subject of this paper is the examination of the role of the puppet in encouraging the speech development of preschool children, with a special focus on the views of educators on its application in educational work.

The aim of the research was to determine the extent to which educators recognize the importance of the puppet in the development of speech and communication skills, vocabulary enrichment, encouraging creative expression, emotional development and socialization of children.

Keywords: puppet, speech development, development of communication skills, socialization of children.

Драгана Петровић*, асистент

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Душан Николић, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

Др Соња Величковић, проф. с. с.

Академија струковних студија Јужна Србија, Лесковац
Одсек Висока школа за васпитаче Бујановац

ВЕШТАЧКА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У КОНТЕКСТУ РАНОГ РАЗВОЈА И ПРЕДШКОЛСКОГ ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Резиме: Убрзани развој вештачке интелигенције и све доступнија примена како у образовању, тако и у свакодневном животу, отвара бројна питања о могућностима, предностима али и изазовима коришћења овог алата у контексту раног развоја и предшколског васпитања и образовања. Посебно је значајно питање на који начин родитељи и васпитачи препознају могућности примене алата вештачке интелигенције, колико су упознати са њиховим потенцијалима, ограничењима и ризицима и у којој мери их користе као подршку у активностима усмереним на децу предшколског узраста.

У раду се разматрају могућности примене вештачке интелигенције у контексту раног развоја и предшколског васпитања и образовања, са освртом на искуства и могућности њене употребе од стране родитеља и васпитача.

Емпиријски део рада усмерен је на испитивање искуства, информисаности и перцепције родитеља деце предшколског узраста и васпитача у вези са коришћењем алата вештачке интелигенције. У раду ће бити приказани и анализирани резултати истраживања, са циљем сагледавања актуелног стања примене вештачке интелигенције у области предшколског васпитања и образовања.

Кључне речи: вештачка интелигенција, предшколско васпитање и образовање, рани развој, васпитачи, родитељи.

* pdragana989@gmail.com

Dragana Petrović
Dušan Nikolić
Sonja Veličković

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONTEXT OF EARLY DEVELOPMENT AND PRESCHOOL EDUCATION

Abstract: The accelerated development of artificial intelligence and its increasingly accessible application in both education and everyday life raises numerous questions about the possibilities, advantages and challenges of using this tool in the context of early development and preschool education. Of particular importance is the question of how parents and educators recognize the possibilities of applying artificial intelligence tools, how familiar they are with their potential, limitations and risks, and to what extent they use them as support in activities aimed at preschool children.

The paper discusses the possibilities of applying artificial intelligence in the context of early development and preschool education, with a focus on the experiences and possibilities of its use by parents and educators.

The empirical part of the paper is focused on examining the experience, awareness and perception of parents of preschool children and educators regarding the use of artificial intelligence tools. The paper will present and analyze the results of the research, with the aim of examining the current state of application of artificial intelligence in the field of preschool education.

Keywords: artificial intelligence, preschool education, early development, educators, parents.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

371.132(048)(0.034.2)

373.2(048)(0.034.2)

373.2.016:004(048)(0.034.2)

НАУЧНО-стручна конференција Васпитање деце и младих у савременом друштвеном и културном контексту: професионалне компетенције васпитача и савремени приступ (4 ; 2026 ; Бујановац)

Књига резимеа [Elektronski izvor] / Четврта научно-стручна конференција Васпитање деце и младих у савременом друштвеном и културном контексту: професионалне компетенције васпитача и савремени приступ ; [уредник Јасмина Јовић] ; [превод на енглески Маја Филиповић] = Book of Abstracts / Fourth scientific and professional conference Education of children and young people in the contemporary social and cultural context: professional competencies of preschool teachers and modern approaches ; [editor Jasmina Jović] ; [English translation Maja Filipović]. - Бујановац : Академија струковних студија "Јужна Србија" = Bujanovac : Academy of Applied Studies "Southern Serbia", 2026 (Бујановац : Одсек Висока школа за васпитаче = Bujanovac : Department of the Higher School for Preschool Teachers). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Sistemski zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane dokumenta. - Tekst uporedo na srp. i engl. jeziku. - Tiraž 50.

ISBN 978-86-6194-025-5

- а) Васпитачи - Стручно усавршавање - Апстракти б) Предшколско васпитање - Апстракти
в) Информациона технологија - Предшколско образовање - Апстракти

COBISS.SR-ID 200520713

ИСБН 978-86-6194-025-5